2 МІЖНАРОДНА СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

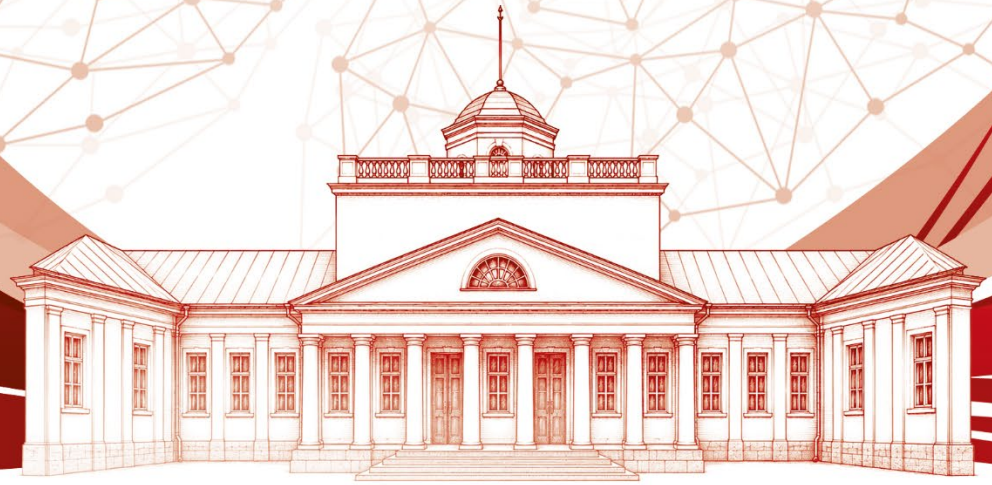
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

ДАТА ПРОВЕДЕННЯ
13-14 жовтня 2026 року

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ
м. Миколаїв, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА
SCIENCE VECTOR

Детальніше про конференцію:
science-vector.com

SCIENCE VECTOR

2 Міжнародна студентська наукова конференція

«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Збірник наукових праць

13-14 жовтня 2026р.

м. Миколаїв, Україна

УДК 001(08)

DOI 10.70286/SV-13.10.2026

Сучасні виклики та перспективи наукових досліджень. Матеріали 2-ї Міжнародної студентської наукової конференції, м. Миколаїв, 13-14 жовтня 2026р. Science Vector. 68с.

Міжнародна студентська наукова конференція зареєстрована в базі науково-технічних заходів Державної наукової установи УкрІНТЕІ. Посвідчення №489 від 28.04.26р.

Матеріали конференції опубліковано мовою оригіналу в авторській редакції та в обсязі, поданому авторами. Збірник оформлено й підготовлено до публікації в єдиному стилі без внесення змін до змісту тез доповідей. Відповідальність за достовірність наведених фактів, правильність власних назв, цитат, статистичних даних, спеціалізованої термінології та іншої інформації, викладеної у матеріалах, повністю покладається на авторів.

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі згідно з умовами ліцензії CC BY-NC 4.0 International.

© Учасники конференції, 2026
© Збірник наукових праць, 2026
© Science Vector, 2026
Офіційний сайт: https://science-vector.com/

ЗМІСТ

Секція: Економіка

Кривошлик В.А., Бутов А.М.
Проблеми та перспективи економічної оцінки нерухомого майна на етапі підготовки до продажу…… 6

Секція: Маркетинг та реклама

Щербак К.С., Царьова Т.О.
Мобільні застосунки як інструмент цифрової взаємодії з клієнтами….. 12

Секція: Право та міжнародне право

Ляшенко В.О., Шимко А.Р.
Вирішення господарських спорів за допомогою медіації: перспективи та переваги……... 17

Секція: Медицина

Бабидорич К.Ю., Бисага Н.Ю.
Роль кишкового мікробіому у розвитку гестаційного цукрового діабету: сучасні механізми та перспективи раннього прогнозування…. 22

Морозюк А.В., Рєзанова К.В., Мазур О.Г.
Роль мультимодальної стимуляції за участі батьків у формуванні нейрокогнітивного розвитку недоношених дітей…….. 26

Пахомова А.В., Татарко С.В.
Анафілактичний шок: сучасні уявлення про етіологію, патогенез та принципи терапії..... 28

Пеца А.В., Машура Г.Ю.
Біопсихосоціальна модель оцінки та ведення пацієнтів із розладами взаємодії «кишківник–мозок»..... 32

Бойко С.Д., Веснін В.В.
Рання стабілізація при політравмі: попередження ускладнень та обмеження…….. 36

Гейнц В., Кремінська І.Б.
Мукополісахаридоз і типу (синдром Гурлер): патофізіологія системного ураження сполучної тканини……... 38

Секція: Психологія та психіатрія

Головач Є., Смолінчук Л.
Поняття емоційних станів у сучасній психології……... 42

Поручник М., Смолінчук Л.
Поняття професійного вигорання у сучасній психології…….. 47

Секція: Освіта та педагогіка

Колпакова Т.В., Золотарьова О.В.
Методичні аспекти інтеграції цифрових освітніх платформ у навчання англійської мови учнів базової школи…… 51

Костенко А.Р., Кабанець М.М.
Освітня підтримка українських учнів з досвідом вимушеного переміщення в польських школах: сучасні практики та розвиток травмочутливого підходу……. 54

Юрцунь О.М., Подановська Г.В.
Потенціал уроків літературного читання у формуванні емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти..... 58

Секція: Журналістика та соціальні комунікації

Новікова М.В.
Тенденції та функціонально-жанрові особливості сучасного спортивного онлайн-медіа (на матеріалах моніторингу інтернет-порталу Sport.ua)…… 62

Секція: Економіка

Проблеми та перспективи економічної оцінки нерухомого майна на етапі підготовки до продажу

Кривошлик Вікторія Андріївна, здобувач вищої освіти магістерського рівня Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та інфраструктури, Західноукраїнський національний університет, Україна
Науковий керівник:
Бутов Андрій Миколайович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної експертизи та землевпорядкування, Західноукраїнський національний університет, Україна

Сфера нерухомості належить до найбільш інформаційно містких та неоднорідних секторів економіки. Підсумкова цінова планка конкретного приміщення складається з цілого комплексу різноспрямованих чинників, тоді як достовірні відомості щодо реальних сум укладених правочинів нерідко залишаються закритими або уривчастими. Особливо гостро ця проблема постає під час передпродажної підготовки майна, коли власникові необхідно не просто розрахувати орієнтовну вартість, а й чітко уяснити співвідношення між ціною та реальною ліквідністю об’єкта. За таких обставин аналітична оцінка має слугувати не формальним фінансовим орієнтиром, а засадничим підґрунтям для прийняття виважених управлінських рішень щодо подальшої реалізації.

Суттєвим бар'єром на цьому шляху виступає систематичний дисбаланс між ціною пропозиції та фактичною ринковою вартістю. Продавці зазвичай формують власні очікування спираючись на раніше понесені витрати — купівлю, проведений ремонт або поточне обслуговування, — у той час як потенційний покупець аналізує майно крізь призму його поточної функціональної корисності, наявних альтернатив та обсягу майбутніх інвестицій. Наслідком подібного розходження стає завищення початкової ціни, що істотно затягує терміни експозиції майна на ринку. Заниження ж вартості, навпаки, призводить до прямої втрати потенційного доходу продавця.

Додаткові складнощі зумовлені обмеженістю релевантного інформаційного поля, необхідного для об’єктивного порівняльного аналізу. Публічний простір містить переважно запитувані ціни із заявок про продаж, тоді як фінальні показники реальних угод залишаються непублічними. Це ускладнює чітке вимірювання фактичного співвідношення попиту та пропозиції, створюючи підвищену невизначеність під час формування остаточних висновків про вартість.

Дефіцит якісних даних безпосередньо впливає й на якість добору об’єктів-аналогів. Поверхнева схожість за габаритами та локацією далеко не завжди свідчить про їх справжню економічну еквівалентність. Два приміщення з

однаковою квадратурою в одному кварталі можуть кардинально різнитися за вартістю через планувальні особливості, фізичний стан, рівень оздоблення, поверховість чи потребу в невідкладних додаткових вкладеннях після купівлі. За таких умов використання виключно усередненої вартості квадратного метра суттєво викривляє підсумкові результати оцінки.

Таблиця 1. Основні проблеми економічної оцінки нерухомого майна перед продажем

Проблема	Причина виникнення	Економічний наслідок
Невідповідність ціни пропозиції реальній вартості	Орієнтація власника на власні витрати або суб'єктивну оцінку	Збільшення строку продажу або недоотримання доходу
Обмеженість інформації про фактичні угоди	Недостатня доступність даних про укладені договори	Підвищення невизначеності оцінки
Складність вибору аналогів	Відмінності між об'єктами за технічними та споживчими характеристиками	Викривлення результатів порівняння
Суб'єктивність коригувань	Відсутність єдиного універсального розміру поправок	Різні результати оцінювання одного об'єкта
Невизначеність ефекту від ремонту	Відсутність прямої залежності між витратами і приростом вартості	Ризик економічно необґрунтованих вкладень
Зміна ринкової ситуації	Коливання попиту, пропозиції та платоспроможності покупців	Швидке старіння отриманого результату

На окрему увагу заслуговує питання обґрунтування економічної доцільності передпродажних заходів. Серед власників майна побутує хибне переконання, нібито проведення ремонтних робіт чи косметичного оновлення автоматично пропорційно підвищує підсумкову вартість житла. Насправді ж між розміром понесених витрат і реальним приростом ринкової ціни немає прямого зв'язку. Вкладаючи значний бюджет у ремонт, продавець часто стикається з тим, що потенційний покупець зовсім не готовий компенсувати ці витрати у повній мірі.

З огляду на це, будь-які передпродажні роботи слід аналізувати виключно крізь призму співвідношення понесених видатків та отриманого фінансового результату. Якщо підготовчий захід вимагає відчутних капіталовкладень, проте суттєво не посилює ліквідність майна серед аналогів, здійснювати його перед виставленням на продаж просто недоцільно. Натомість точкові, бюджетні кроки, які ліквідують явні візуальні вади та покращують перше враження покупців, здатні дати значно більший економічний ефект під час угоди.

Саме тому передпродажну підготовку варто вимірювати не за самим фактом проведення ремонтних робіт, а за системним зіставленням трьох ключових параметрів: загального кошторису витрат, ступеня підвищення привабливості об'єкта для ринку та прогнозованого приросту його фінальної вартості.

Рис. 1. Логіка економічної оцінки доцільності передпродажних витрат

Запропонований підхід дозволяє трансформувати уявлення про передпродажну підготовку: замість банального переліку будівельних чи косметичних робіт вона постає як виважене управлінське рішення. Відповідно, головним орієнтиром для власника має бути не підсумкова сума в кошторисі на ремонт, а те, чи перекриє створений економічний ефект понесені фінансові витрати у процесі угоди.

Суттєвим ускладненням у практиці оцінювання залишається суб'єктивність під час розрахунку цінових поправок при зіставленні об'єктів. Вагомість таких параметрів, як якість оздоблення, поверховість, планувальна структура або знос мереж, суттєво варіюється залежно від ринкового сегмента. Роль окремого фактора істотно змінюється відповідно до категорії майна, специфіки локації та вподобань цільової аудиторії покупців. Саме тому використання шаблонних, уніфікованих коригувань для різнопланових об'єктів часто призводить до викривлення підсумкових результатів.

Задля мінімізації суб'єктивного чинника доцільно впроваджувати більш глибинну та структуровану систематизацію параметрів об'єктів-аналогів. Замість обмеження базовими показниками площі й розташування, варто формувати багаторівневий профіль нерухомості на основі кількох взаємопов'язаних груп характеристик.

Таблиця 2. Напрями вдосконалення економічної оцінки нерухомості

Проблемний аспект	Перспективний напрям	Очікуваний результат
Недостатність ринкової інформації	Розширення інформаційної бази та використання цифрових джерел	Підвищення обґрунтованості оцінки
Складність вибору аналогів	Багатофакторне порівняння	Зменшення похибки зіставлення
Суб'єктивність коригувань	Систематизація факторів та їх впливу	Більш послідовне оцінювання

Продовження табл. 2

Проблемний аспект	Перспективний напрям	Очікуваний результат
Невизначеність ефекту ремонту	Сценарний аналіз передпродажної підготовки	Обґрунтування витрат
Швидка зміна ринку	Регулярне оновлення ринкових даних	Актуалізація результатів оцінки
Розрив між оцінкою і фактичною ціною	Аналіз результатів реальних продажів	Підвищення практичної цінності оцінки

Додаткові аналітичні можливості відкриває застосування сценарного підходу. Замість єдиного жорсткого алгоритму доцільно розробити кілька варіативних стратегій — від реалізації майна у поточному стані без додаткових вливань до проведення мінімального впорядкування чи розширеного комплексу робіт, визначаючи для кожного сценарію необхідний обсяг видатків, прогнозовану ціну та фінансовий ефект.

Таблиця 3. Сценарний підхід до вибору стратегії продажу

Сценарій	Витрати на підготовку	Очікуваний ефект	Рішення
Продаж без підготовки	Мінімальні	Швидкий вихід на ринок, але можливе зниження привабливості	Доцільний за відсутності суттєвих недоліків
Мінімальна підготовка	Помірні	Усунення найбільш помітних недоліків	Базовий варіант для більшості об’єктів
Розширена підготовка	Значні	Потенційне підвищення конкурентоспроможності	Доцільність потребує окремого обґрунтування

Головна перевага сценарного аналізу полягає у відмові від автоматичного вибору найбільш затратного варіанта передпродажного впорядкування. В його основі лежить пошук оптимального балансу між понесеними видатками та прогнозованою ціною реалізації, за якого кожен додатковий внесок залишається економічно доцільним. Це стає критично важливим для об’єктів із суттєвим фізичним або естетичним зносом.

Подальший розвиток економічного оцінювання тісно пов'язаний із процесами цифровізації ринку нерухомості. Впровадження систематизованих баз даних, алгоритмів автоматичного моніторингу оголошень, геоінформаційних систем та спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє суттєво прискорити обробку масивів інформації та розширити коло аналізованих чинників. Разом з тим, цифрові алгоритми не мають повністю витісняти фахове експертне судження, адже точність будь-якого автоматизованого розрахунку напряму визначається якістю вихідної інформації.

Рис. 3. Перспективна модель економічної оцінки нерухомого майна перед продажем

Підсумовуючи, ключовий виклик у сучасній економічній оцінці нерухомості полягає не стільки в отриманні абстрактної вартісної цифри, скільки у формуванні фундаментального обґрунтування для прийняття виваженого рішення про реалізацію. Дефіцит відкритих даних щодо закритих угод, складнощі при доборі еквівалентних аналогів, суб'єктивність під час розрахунку поправок та невизначеність віддачі від передпродажних ремонтів суттєво знижують точність класичного підходу.

Вбачається доцільним перехід до більш комплексної аналітичної моделі, де розрахунок вартості доповнюється сценарним моделюванням підготовки об’єкта до реалізації. При цьому технічні та якісні параметри майна слід оцінювати не окремо, а крізь призму їхнього фінансового впливу на ліквідність і конкурентні позиції. Застосування багатофакторного зіставлення, оперативної локальної аналітики, цифрових інструментів та варіативного моделювання дозволить суттєво підвищити якість управлінських рішень продавця щодо ціни й доцільного кошторису підготовчих робіт.

Отже, головний вектор розвитку методології оцінювання нерухомості полягає у зміщенні фокусу від розрахунку єдиного статичного показника до побудови повноцінної економічної стратегії продажу. Такий підхід ураховує поточну кон'юнктуру ринку, індивідуальну специфіку об'єкта, необхідні витрати та очікуваний фінансовий ефект, роблячи аналітичний висновок максимально практично орієнтованим для власника.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. (2001). *Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III*.

2. Кабінет Міністрів України. (2003). *Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: постанова від 10.09.2003 № 1440*.
3. Кабінет Міністрів України. (2004). *Про затвердження Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна»: постанова від 28.10.2004 № 1442*.
4. ЛУН. (2026). *Аналітичні матеріали щодо ринку нерухомості України*.

Секція: Маркетинг та реклама

Мобільні застосунки як інструмент цифрової взаємодії з клієнтами

Щербак Катерина Сергіївна, здобувач вищої освіти магістерського рівня
Факультет маркетингу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (КНЕУ), Україна
Царьова Тетяна Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри маркетингу імені А.Ф. Павленка
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (КНЕУ), Україна

Поширення цифрових технологій поступово змінює звичну модель взаємодії підприємств із клієнтами. Сьогодні споживач очікує не лише якісного товару чи послуги, а й можливості швидко отримати необхідну інформацію, здійснити певну операцію та звернутися до компанії через зручний цифровий канал. Це зумовлює необхідність розвитку інструментів, які дозволяють підтримувати взаємодію з клієнтом на різних етапах його споживчого досвіду [1].

Одним із таких інструментів є мобільні застосунки. Їх значення полягає в тому, що в межах одного цифрового середовища можна поєднати обслуговування, комунікацію, персоналізацію пропозицій, програми лояльності та отримання зворотного зв'язку. У результаті мобільний застосунок може виконувати не лише технічну або сервісну функцію, а й бути повноцінним маркетинговим каналом взаємодії підприємства з клієнтом [2].

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі смартфона у повсякденній поведінці споживачів та необхідністю адаптації підприємств до нових вимог щодо швидкості, доступності й персоналізації обслуговування. Метою роботи є визначення ролі мобільних застосунків у цифровій взаємодії підприємств із клієнтами та систематизація основних можливостей їх використання для формування клієнтоорієнтованої комунікації.

Розвиток цифрових технологій сприяв формуванню нових способів комунікації між підприємствами та споживачами. Взаємодія вже не обмежується фізичним місцем продажу або безпосереднім контактом із працівниками компанії. Клієнт може самостійно знаходити необхідну інформацію, порівнювати пропозиції, здійснювати покупки, оплачувати послуги, отримувати консультації та залишати відгуки через цифрові канали [1].

Серед сучасних інструментів цифрового маркетингу важливе місце займають соціальні мережі, електронна пошта, пошукове просування, контент-маркетинг, вебаналітика та мобільні технології. Використання мобільних

застосунків розширює можливості взаємодії з клієнтами, оскільки дає змогу поєднати в одному середовищі одразу декілька напрямів комунікації та обслуговування [2].

Особливістю мобільного застосунку є можливість забезпечити доступ до товарів або послуг підприємства безпосередньо через смартфон, яким споживач користується щодня. Через застосунок клієнт може отримати необхідну інформацію, оформити замовлення, здійснити оплату, скористатися певною послугою або виконати іншу необхідну дію. Таким чином скорочується кількість додаткових кроків між виникненням потреби та її задоволенням [2].

Зростання значення мобільних сервісів безпосередньо пов'язане зі зміною вимог споживачів. Для клієнта дедалі важливішими стають швидкість отримання послуги, доступність інформації, простота виконання операцій та можливість взаємодіяти з підприємством у зручний час. Тому мобільний застосунок доцільно розглядати не лише як додатковий канал комунікації, а як окрему точку постійного контакту між підприємством та його клієнтом [1].

Актуальність мобільного каналу простежується і на українському ринку. Серед популярних мобільних продуктів представлені банківські сервіси, соціальні мережі, месенджери, торговельні платформи, сервіси доставки та інші застосунки. Це свідчить про те, що смартфон став звичним інструментом вирішення повсякденних завдань, а мобільний формат взаємодії використовується підприємствами різних сфер діяльності [3].

На нашу думку, важливою перевагою мобільного застосунку є можливість підтримувати взаємодію в зручний час і в зручному форматі протягом всього періоду взаємодії із компанією. Комунікація може продовжуватися після здійснення конкретної операції та включати інформаційну підтримку, персональні рекомендації, спеціальні пропозиції, програми лояльності та отримання зворотного зв'язку. Таким чином, мобільний застосунок може супроводжувати клієнта протягом тривалішого періоду його взаємодії з підприємством [4].

Одним із найбільш важливих напрямів такої взаємодії є персоналізація. Цифрове середовище дозволяє аналізувати попередню активність користувача, його інтереси та особливості користування окремими функціями. Отримана інформація допомагає підприємству краще розуміти потреби клієнтів, виявляти закономірності в їхній поведінці та формувати пропозиції, які більшою мірою відповідають індивідуальним потребам споживача [1].

У мобільному застосунку персоналізація може реалізовуватися через індивідуальні пропозиції, рекомендації, нагадування та інший контент, сформований відповідно до попередніх дій користувача. Завдяки цьому цифрова комунікація стає більш адресною. Водночас важливо дотримуватися балансу, оскільки надмірна кількість повідомлень або пропозиції, які не відповідають інтересам людини, можуть негативно впливати на її ставлення до мобільного сервісу [4].

Окрему роль у мобільній комунікації відіграють push-повідомлення. За їх допомогою підприємство може оперативно повідомляти користувача про зміни в роботі сервісу, нові можливості, актуальні пропозиції, бонуси та іншу важливу інформацію. При цьому ефективність такого інструменту залежить не стільки від частоти повідомлень, скільки від їхньої доречності та практичної цінності для конкретного клієнта [4].

Ще одним напрямом використання мобільних застосунків є розвиток програм лояльності. В одному цифровому середовищі підприємство може об'єднати бонуси, спеціальні пропозиції, інформацію про попередні операції та персональні винагороди. Для користувача це спрощує участь у програмі, а для підприємства створює додаткові можливості для підтримання повторної взаємодії та формування довгострокових відносин [4; 6].

Узагальнення розглянутих напрямків контактування з клієнтом дало змогу систематизувати основні можливості мобільного застосунку в цифровій взаємодії з клієнтами (табл. 1).

Таблиця 1. Основні можливості мобільного застосунку в цифровій взаємодії з клієнтами

Напрям	**Можливості мобільного застосунку**	**Результат для взаємодії з клієнтом**
Обслуговування	Доступ до товарів і послуг, здійснення операцій, замовлень та оплат	Скорочення часу та спрощення обслуговування
Комунікація	Повідомлення про зміни, пропозиції та актуальні події	Підтримання оперативного контакту
Персоналізація	Індивідуальні пропозиції та рекомендації	Підвищення відповідності пропозицій потребам клієнта
Лояльність	Бонуси, винагороди, персональні пропозиції	Стимулювання повторної взаємодії
Аналітика	Аналіз активності та поведінки користувачів	Краще розуміння потреб клієнтів
Зворотний зв'язок	Звернення, оцінювання послуг, підтримка	Виявлення проблем та вдосконалення обслуговування

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 4; 6].

Запропонована систематизація показує, що мобільний застосунок одночасно може виконувати декілька взаємопов'язаних функцій. Найбільшу цінність створює їх комплексне використання. Наприклад, результати аналізу поведінки користувачів можуть застосовуватися для формування персональних пропозицій, а отриманий зворотний зв'язок — для виявлення проблем та подальшого вдосконалення сервісу.

Водночас сам факт створення мобільного застосунку ще не забезпечує ефективної взаємодії з клієнтами. Якщо він має складну навігацію, нестабільно працює, містить надмірну кількість функцій або не створює додаткової цінності для користувача, бажання регулярно ним користуватися може знижуватися.

Тому під час розвитку мобільного каналу важливо орієнтуватися насамперед на потреби цільової аудиторії, забезпечувати зрозумілий інтерфейс, швидкість роботи та простоту виконання основних операцій [4; 6].

Не менш важливою є інтеграція мобільного застосунку з іншими каналами цифрової взаємодії. Клієнт може вперше побачити інформацію про товар або послугу в соціальній мережі, продовжити пошук на вебсайті, а надалі користуватися сервісом через мобільний застосунок. Тому окремі цифрові канали доцільно розглядати як складові єдиної системи взаємодії, у межах якої користувач може переходити між ними без втрати зручності [1; 2].

Особливо помітною роль мобільних застосунків є у сфері фінансових послуг. Значна частина взаємодії клієнта з фінансовою установою сьогодні може здійснюватися дистанційно. Мобільний застосунок у такому випадку поєднує доступ до фінансових продуктів, проведення операцій, отримання інформації, повідомлень та підтримки. Для клієнта це створює можливість вирішувати значну частину повсякденних питань в одному цифровому середовищі, а для компанії — підтримувати регулярний контакт із користувачем [3].

Перспективним напрямом подальшого розвитку мобільних застосунків є використання аналітики даних та технологій штучного інтелекту. Аналіз інформації про поведінку користувачів дозволяє точніше визначати їхні потреби та виявляти зміни в споживчих інтересах. На основі цього можуть формуватися персональні рекомендації, удосконалюватися обслуговування та адаптуватися маркетингові пропозиції [1].

Водночас розширення можливостей збору й аналізу інформації підвищує значення відповідального використання клієнтських даних. Користувач повинен розуміти, яку інформацію збирає застосунок та для яких цілей вона використовується. Тому розвиток персоналізації має відбуватися разом із забезпеченням належного рівня конфіденційності та безпеки. Довіра користувача в цьому випадку стає однією з умов довгострокової цифрової взаємодії [5].

Для підприємства важливим є не лише впровадження мобільного застосунку, а й постійне оцінювання результатів його використання. Доцільно аналізувати активність користувачів, частоту повторного використання застосунку, виконання цільових дій, реакцію на повідомлення, використання окремих функцій та рівень задоволеності клієнтів. Такий аналіз дозволяє визначити, які можливості мобільного сервісу створюють найбільшу цінність для користувача, а які потребують удосконалення [2; 6].

На нашу думку, подальший розвиток мобільних застосунків має бути спрямований не стільки на постійне збільшення кількості функцій, скільки на підвищення якості та цінності кожної взаємодії. Нова функція є доцільною тоді, коли вона допомагає клієнту швидше вирішити конкретне завдання, спрощує отримання послуги або робить комунікацію з підприємством більш зручною. За такого підходу мобільний застосунок стає не просто цифровим продуктом, а одним із інструментів формування довгострокових відносин із клієнтами.

Проведене дослідження свідчить, що мобільні застосунки поступово перетворюються на комплексний інструмент цифрової взаємодії підприємства з клієнтами. Їх використання дозволяє об'єднати в одному середовищі обслуговування, комунікацію, персоналізацію, програми лояльності, зворотний зв'язок та аналіз поведінки користувачів.

Для клієнта основними перевагами мобільного застосунку є доступність, швидкість та зручність отримання послуг. Для підприємства мобільний канал створює можливості підтримувати регулярну комунікацію, краще розуміти потреби споживачів та формувати більш релевантні пропозиції. При цьому ефективність такого інструменту визначається не самим фактом його наявності, а якістю клієнтського досвіду, який він забезпечує.

Проведене узагальнення дозволило визначити обслуговування, комунікацію, персоналізацію, лояльність, аналітику та зворотний зв'язок як основні напрями використання мобільного застосунку у взаємодії з клієнтами. Їх комплексне поєднання створює передумови для переходу від окремих цифрових контактів до системної клієнтоорієнтованої взаємодії.

Отже, подальший розвиток мобільних застосунків доцільно здійснювати з урахуванням поведінки та потреб користувачів, можливостей персоналізації, захисту клієнтських даних та узгодженості з іншими цифровими каналами. Саме за таких умов мобільний застосунок може бути не лише сервісним рішенням, а повноцінним маркетинговим інструментом формування позитивного клієнтського досвіду та довгострокових відносин.

Список використаних джерел

1. Дергоусова А. О., Токарева В. І., Панасюк І. П. Клієнтоорієнтований маркетинг в умовах цифровізації економіки. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 62. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-62-11.
2. Шатеєв О. В. Маркетингові цифрові інструменти та їх вплив на розвиток підприємств IT галузі. Академічні візії. 2024. Вип. 33. DOI: 10.5281/zenodo.13318717.
3. Які мобільні застосунки обирають українці: рейтинг, тренди, можливості для бізнесу. CASES. 2026.
4. Мобільний додаток як інструмент утримання клієнтів: кейси та поради. Webstick. 2025.
5. Міністерство охорони здоров'я України. Мобільний телефон (смартфон) та мобільні застосунки. Міністерство охорони здоров'я України. Електронний ресурс.
6. The effects of retail apps on shopping well-being and loyalty intention: A matter of competence more than autonomy. Journal of Retailing and Consumer Services. 2024. Vol. 78. Article 103762. DOI: 10.1016/j.jretconser.2024.103762.

Секція: Право та міжнародне право

Вирішення господарських спорів за допомогою медіації: перспективи та переваги

Ляшенко Вероніка Олександрівна, студентка 4 курсу
Полтавського юридичного інституту НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Науковий керівник:
Шимко Артем Романович, к.ю.н., доцент кафедри цивільного, господарського і фінансового права
Полтавського юридичного інституту НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Анотація. У тезах досліджено актуальні теоретичні та практичні аспекти застосування медіації як ефективного позасудового інструменту вирішення господарських спорів. Проаналізовано положення Закону України «Про медіацію» та визначено сутнісні ознаки медіації у сфері господарювання, зокрема добровільність, конфіденційність та гнучкість процедури. Здійснено порівняльний аналіз медіації з традиційним господарським судочинством у контексті мінімізації фінансових, тимчасових та репутаційних ризиків для бізнесу. Виокремлено ключові перешкоди на шляху впровадження інституту медіації (стереотипне мислення суб'єктів господарювання, недостатній рівень поінформованості та певні законодавчі бар'єрні чинники). Запропоновано шляхи подальшого розвитку медіації в Україні з урахуванням євроінтеграційних процесів та потреби формування нової культури партнерства й компромісу.

Основний виклад роботи. У сучасних умовах розвитку економіки та підходу України до європейського простору ефективність захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання є основним чинником стабільності ділового середовища. Традиційний судовий порядок вирішення господарських спорів часто супроводжується значними часовими та фінансовими витратами, надмірною регламентованістю процесу, а також ризиком остаточного руйнування партнерських відносин між контрагентами. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук альтернативних способів врегулювання правових конфліктів, серед яких вагоме місце займає медіація.

Питання розвитку позасудових способів вирішення спорів набули нового практичного значення після прийняття Закону України «Про медіацію». Проте на сьогодні залишається низка теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із довірою бізнесу до цього інституту, особливостями виконання медіаційних угод та вступом процедури в господарський процес.

Тому актуальність теми зумовлена об'єктивною потребою розвантаження судової системи, мінімізації витрат підприємств на вирішення конфліктів та

запровадження гнучких, конфіденційних механізмів відновлення порушених прав у господарській діяльності.

У сучасній правовій доктрині та практиці господарювання відбувається пошук варіантів вирішення конфліктів: на зміну виключно змагальному та юрисдикційному судочинству приходить концепція альтернативного вирішення спорів. Господарські спори за своєю природою відзначаються підвищеною складністю, комерційною спрямованістю, значними майновими ризиками та потребою збереження репутації і партнерських зв'язків. Традиційний судовий процес, попри всі гарантії справедливості й законності, часто є занадто довгим, публічним, формалізованим і дорогим. У цих умовах медіація постає не просто альтернативою суду, а самостійним, ефективним і гнучким інструментом гармонізації бізнес-відносин [1, с. 134].

Правовою основою для запровадження цього інституту в національну правову систему став Закон України «Про медіацію», ухвалений в листопаді 2021 року, який визначив базові поняття, принципи та організаційні засади проведення процедури [2].

Медіація у господарських відносинах визначається як позасудова, добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються запобігти виникненню спорів або врегулювати їх шляхом досягнення взаємоприйнятного рішення. На відміну від арбітражу чи суду, де рішення ухвалюється третьою особою на підставі норм права, медіатор не має повноважень ухвалювати рішення за сторони. Його головне завдання – відновити комунікацію між учасниками конфлікту, допомогти їм вийти за межі юридичних позицій і зосередитися на їхніх справжніх економічних інтересах та потребах.

Принцип добровільності є фундаментальним на всіх етапах медіації. Суб'єкти господарювання самостійно приймають рішення про звернення до медіації, про вибір медіатора, а головне – вони вільні у формуванні змісту майбутньої угоди про врегулювання спору або в будь-який момент можуть відмовитися від продовження процедури. Це кардинально відрізняє медіацію від судового процесу, де рішення суду є обов'язковим, незалежно від внутрішньої згоди з ним сторін.

Конфіденційність також має критичне значення для бізнесу. Інформація, отримана під час медіації, не може бути розголошена медіатором або самими сторонами без їхньої згоди, а матеріали переговорів не підлягають розкриттю. Це дозволяє підприємствам захищати свою комерційну таємницю, репутаційні активи та уникнути публічного розголосу конфліктних ситуацій.

Ефективність використання медіації у сфері господарювання найкраще розкривається через порівняльний аналіз із класичним господарським судочинством. Економічний аналіз права свідчить, що підприємці прагнуть мінімізувати трансакційні витрати, пов'язані з вирішенням правових колізій. Традиційний суд передбачає сплату значних сум судового збору, витрати на професійну правничу допомогу адвокатів, проведення експертиз, а також

непрямі збитки, пов'язані з відволіканням ключових осіб підприємства від основної діяльності на участь у судових засіданнях. Крім того, тривалість судових розглядів у господарських судах першої інстанції, а з урахуванням апеляції та касації – місяці й навіть роки, призводить до заморожування обігових коштів, адже на майно та активи може бути накладено арешт.

Медіація забезпечує суттєву економію часу та фінансових ресурсів. Процедура медіації може тривати від кількох днів до кількох тижнів, що дозволяє оперативно розблокувати бізнес-процеси. Фінансові витрати на оплату послуг професійного медіатора зазвичай є в рази меншими за сукупні судові витрати, особливо якщо враховувати вартість часу, витраченого на тривалі судові баталії.

Гнучкість процедури – ще одна ключова перевага медіації. Сторони не зв'язані жорсткими процесуальними строками чи рамками позовних вимог. Вони можуть самостійно визначати графік зустрічей, місце проведення медіації, а також залучати експертів, аудиторів чи технічних фахівців для оцінки спірних питань. У господарському суді розгляд справи підпорядкований суворим правилам Господарського процесуального кодексу України, де перемагає той, хто краще володіє процесуальними навичками та доказовою базою в межах заявлених позовних вимог, що не завжди відображає справжню справедливість чи економічний інтерес сторін.

Особливої уваги заслуговує питання виконання рішень. Судове рішення, хоч і забезпечене держаним примусом, нерідко стає джерелом прихованого спротиву боржника, який намагається усіма можливими способами затягнути провадження. Натомість угода про врегулювання спору, досягнута за результатами медіації, базується на добровільній згоді та внутрішній мотивації сторін її виконати. Оскільки підприємці самі формують умови компромісу, рівень добровільного виконання медіаційних угод є високим [3, с. 173].

Водночас чинне законодавство України передбачає механізми надання медіаційній угоді офіційного статусу. Зокрема, сторони можуть звернутися до нотаріуса для посвідчення виконавчого напису на нотаріально посвідченій угоді, або ж затвердити мировий контракт у межах судового процесу, якщо медіація проводилася під час уже розпочатого судового провадження. Це поєднує переваги гнучкого позасудового врегулювання з надійністю державного примусу в разі порушення домовленостей недобросовісною стороною [4, с. 114]

Першочерговою перешкодою є стереотипне мислення українського бізнесу, сформоване у межах радянської та пострадянської суворої юрисдикційної традиції. Чимало керівників підприємств та корпоративних юристів сприймають звернення до медіації як прояв слабкості чи готовності до невиправданих компромісів.

Значною проблемою залишається недостатній рівень поінформованості суб'єктів бізнесу про можливості медіації, правила її проведення та кваліфікаційні вимоги до медіаторів. Інституціональна інфраструктура ринку послуг медіації в Україні лише формується: діють різноманітні громадські

об’єднання медіаторів, розвиваються центри медіації, проте єдиний державний реєстр медіаторів та уніфіковані стандарти професійної етики потребують подальшого вдосконалення й практичного наповнення.

Крім того, існують певні законодавчі та процесуальні бар’єри. Зокрема, Господарський процесуальний кодекс України хоч і передбачає сприяння суду врегулюванню спору за участю медіатора, проте на практиці судді через надмірне судове навантаження та статистичні вимоги щодо строків розгляду справ не завжди стимулюють сторони звертатися до медіації. Необхідно запроваджувати більш активні механізми судової підтримки альтернативного врегулювання.

Перспективи подальшого розвитку медіації в господарських спорах тісно пов’язані з євроінтеграційними процесами України, гармонізацією національного законодавства з директивами ЄС та розвитком культури альтернативного вирішення конфліктів. Важливим кроком має стати запровадження спеціалізованих навчальних програм з комерційної медіації у вищих юридичних та економічних закладах освіти, підвищення кваліфікації суддів, адвокатів та корпоративних юристів [5, с. 579-580].

Висновок. Підсумовуючи проведене дослідження, можна констатувати, що медіація є важливим, перспективним та дієвим інструментом альтернативного вирішення господарських спорів в Україні. Її запровадження відповідає сучасним тенденціям євроінтеграції та є нагальною потребою для оптимізації захисту прав і законних інтересів суб’єктів господарювання.

На відміну від жорсткого та формалізованого судового процесу, медіація дозволяє мінімізувати часові, фінансові й репутаційні витрати підприємств, забезпечує високий рівень конфіденційності та сприяє збереженню довгострокових партнерських і довірчих відносин між контрагентами. Базуючись на принципах добровільності та рівності сторін, медіаційні угоди мають високий показник добровільного виконання, що суттєво знижує навантаження на національну судову систему.

Водночас ефективному поширенню медіації в господарській діяльності наразі перешкоджають певні стереотипи у бізнес-середовищі, недостатній рівень правової поінформованості підприємців, а також потреба у подальшому вдосконаленні інституційної інфраструктури та процесуального законодавства. Подальший розвиток цього інституту вимагає спільних зусиль держави, правничої спільноти та бізнес-асоціацій задля популяризації культури позасудового врегулювання конфліктів, підвищення кваліфікації фахівців та утвердження партнерських засад ведення бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Довгань В. М., Боднарчук О. І. Становлення та перспективи розвитку інституту медіації в Україні як одного із видів альтернативного вирішення господарських спорів. Нове українське право. 2022. Вип. 1. С. 135–136.

2. Про медіація : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. Відомості Верховної Ради України. 2022. № 14. Ст. 102.
3. Залізняк В. А. Медіація у вирішенні господарських спорів. Правове регулювання економіки. 2017. № 16. С. 171-178.
4. Добровольська В. В., Прилуцька А. В. Поняття, ознаки та різновиди договору про медіацію щодо вирішення господарських спорів. Право і суспільство. 2023. № 2, т. 1. С. 110-115.
5. Кудрявцева В. В., Жук І. М., Бодрухіна Є. А. Медіація, як спосіб вирішення господарських спорів. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 11 (17). С. 574–588.

Секція: Медицина

Роль кишкового мікробіому у розвитку гестаційного цукрового діабету: сучасні механізми та перспективи раннього прогнозування

Бабидорич Катаріна Юріївна, здобувачка вищої освіти медичного факультету
Ужгородський Університет, Україна
Науковий керівник:
Бисага Наталія Юріївна, кандидат медичних наук, доцент кафедри акушерства та гінекології
Ужгородський Університет, Україна

Анотація

Гестаційний цукровий діабет (ГЦД) є поширеним метаболічним ускладненням вагітності, пов'язаним із порушенням вуглеводного обміну та ризиком несприятливих наслідків для матері й плода [1]. Дослідження демонструють зв'язок ГЦД зі змінами складу та функціональної активності кишкового мікробіому [1,2]. Потенційними механізмами є порушення продукції коротколанцюгових жирних кислот, кишкового бар'єра, активація запалення та посилення інсулінорезистентності [3,4]. Виявлення мікробіомних змін уже в першому триместрі відкриває перспективи раннього прогнозування ГЦД [3,5]. Водночас неоднорідність результатів не дозволяє використовувати мікробіом як самостійний діагностичний маркер [1,2].

Мета роботи: проаналізувати роль кишкового мікробіому в розвитку ГЦД, основні механізми його впливу та перспективи раннього прогнозування захворювання [1–5].

Матеріал дослідження: проаналізовано систематичні огляди, метааналізи, проспективні клінічні та експериментальні дослідження 2021–2025 років, представлені в базах PubMed, ScienceDirect і Frontiers [1–9].

Вступ

Під час вагітності фізіологічне підвищення інсулінорезистентності може за недостатньої компенсації β-клітинами підшлункової залози призводити до розвитку ГЦД [1]. ГЦД підвищує ризик прееклампсії, макросомії плода, оперативного розродження та подальшого розвитку цукрового діабету 2-го типу [1]. Кишковий мікробіом бере участь у регуляції метаболізму, імунної відповіді, кишкового бар'єра та утворенні біологічно активних метаболітів [2,3]. Тому його зміни розглядаються як потенційний чинник метаболічних порушень під час вагітності [1,2].

Основна частина

1. Зміни кишкового мікробіому при ГЦД

Дослідження демонструють відмінності кишкового мікробіому у вагітних із ГЦД порівняно з жінками без цього ускладнення [1,2]. Систематичний огляд

Dualib та співавт. включав 23 дослідження та показав відмінності α- і β-різноманіття мікробіому у жінок із ГЦД [1]. У систематичному огляді 21 дослідження не було встановлено єдиного специфічного мікробіомного профілю ГЦД, однак для окремих таксонів, зокрема *Collinsella* та *Blautia*, описувалися відносно послідовні зміни [2].

Результати досліджень можуть відрізнятися залежно від харчування, індексу маси тіла, географічних особливостей, методів секвенування та інших факторів [2]. Тому наразі недоцільно визначати один бактеріальний вид або рід як специфічний маркер ГЦД [1,2].

2. Потенційні механізми впливу мікробіому

Одним із основних механізмів є зміна продукції коротколанцюгових жирних кислот (КЖК), зокрема ацетату, пропіонату та бутирату [3,4]. КЖК беруть участь у регуляції енергетичного обміну, функції кишкового бар'єра та імунної відповіді [3].

Експериментальне дослідження з трансплантацією фекальної мікробіоти від жінок із ГЦД вагітним мишам продемонструвало зниження кількості бактерій-продуцентів КЖК та посилення метаболічного запалення й інсулінорезистентності [4]. Ці результати підтверджують біологічну правдоподібність зв'язку між дисбіозом і метаболічними порушеннями, однак потребують підтвердження у клінічних дослідженнях [4].

Іншим механізмом може бути порушення цілісності кишкового бар'єра [3]. Підвищення кишкової проникності сприяє надходженню бактеріальних компонентів, зокрема ліпополісахариду, у системний кровотік та активації прозапальних реакцій [3]. Хронічне низькорівневе запалення може посилювати інсулінорезистентність, яка є ключовим компонентом патогенезу ГЦД [3].

3. Мікробіом як потенційний маркер раннього прогнозування

Особливий інтерес становлять мікробіомні зміни, які можна виявити до встановлення діагнозу ГЦД [3,5]. У проспективному дослідженні Pinto та співавт. за участю 394 вагітних у жінок, у яких надалі розвинувся ГЦД, вже на 11–13-му тижні вагітності виявлялися відмінності мікробіому, рівнів КЖК, метаболомних та запальних показників [3].

На основі сукупності цих показників була розроблена модель прогнозування ГЦД до стандартного терміну його діагностики [3]. У дослідженні Yao та співавт. аналіз мікробіому на 11–13-му тижні також дозволив виявити відмінності між жінками, у яких згодом розвинувся ГЦД, та контрольною групою [5].

Водночас дослідження Yao та співавт. включало лише 61 вагітну, тому його результати потребують підтвердження на більших незалежних когортах [5]. Отже, кишковий мікробіом є перспективним компонентом раннього прогнозування, але наразі не може використовуватися як самостійний валідований діагностичний тест [1,2,5].

4. Багатофакторне прогнозування

Найбільш перспективним є поєднання мікробіомних показників із клінічними характеристиками, метаболомними та запальними маркерами [3]. Такий підхід потенційно може підвищити точність прогнозування порівняно з використанням окремого показника [3,5].

Для впровадження таких моделей у клінічну практику необхідні стандартизація методів аналізу мікробіому, великі проспективні дослідження та зовнішня валідація отриманих результатів [1,2,5].

5. Харчування та пробіотики як можливі напрямки модифікації мікробіому

Харчування є одним із факторів, що впливають як на склад кишкового мікробіому, так і на метаболічний ризик ГЦД [2]. Раціон із достатнім вмістом харчових волокон може впливати на кількість бактерій-продуцентів КЖК, тоді як особливості споживання вуглеводів і жирів можуть змінювати мікробний та метаболічний профіль [2].

Пробіотики розглядаються як потенційний спосіб модифікації кишкового мікробіому, однак результати клінічних досліджень залишаються неоднозначними [6–9]. Метааналіз шести рандомізованих контрольованих досліджень не продемонстрував статистично значущого зниження ризику ГЦД при застосуванні пробіотиків [6].

Водночас метааналіз 14 досліджень за участю 3527 вагітних показав можливе зниження ризику ГЦД, але результати характеризувалися значною гетерогенністю [7]. Інші метааналізи повідомляють про можливе покращення окремих метаболічних показників у жінок із ГЦД на тлі пробіотичної терапії [8,9].

Таким чином, пробіотики можуть розглядатися як перспективний напрям модифікації мікробіому, але наразі недостатньо доказів для їх універсального застосування з метою профілактики або лікування ГЦД [6–9].

Висновок

Кишковий мікробіом пов’язаний із метаболічними змінами при ГЦД, а його потенційний вплив може реалізовуватися через порушення продукції коротколанцюгових жирних кислот, кишкового бар’єра, запальні механізми та інсулінорезистентність [1–4]. Мікробіомні відмінності можуть визначатися вже у першому триместрі вагітності, що робить їх перспективними компонентами моделей раннього прогнозування ГЦД [3,5]. Водночас відсутність єдиного специфічного мікробіомного профілю та значна гетерогенність досліджень не дозволяють використовувати мікробіом як самостійний діагностичний тест [1,2]. Подальші дослідження мають бути спрямовані на стандартизацію мікробіомного аналізу, зовнішню валідацію прогностичних моделей та визначення клінічно значущих мікробних і метаболічних маркерів [1,2,5].

Список використаних джерел

1. Dualib PM, Ogassavara J, Mattar R, et al. Gut microbiota and gestational Diabetes Mellitus: A systematic review. Diabetes Research and Clinical Practice. 2021;180:109078.
2. Rold LS, et al. Characteristics of the gut microbiome in women with gestational diabetes mellitus: A systematic review. 2022.
3. Pinto Y, Frishman S, Turjeman S, et al. Gestational diabetes is driven by microbiota-induced inflammation months before diagnosis. Gut. 2023;72(5):918–928.
4. Chen H, Wang SH, Li HL, et al. The attenuation of gut microbiota-derived short-chain fatty acids elevates lipid transportation through suppression of the intestinal HDAC3-H3K27ac-PPAR-γ axis in gestational diabetes mellitus. Journal of Nutritional Biochemistry. 2024;133:109708.
5. Yao W, Wen R, Huang Z, et al. Gut microbiota composition in early pregnancy as a diagnostic tool for gestational diabetes mellitus. Microbiology Spectrum. 2025;13(8):e03390-24.
6. Zhang Z, Niu R, Zhang H, et al. Probiotic Supplement for the Prevention of Gestational Diabetes: A Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. Zeitschrift für Geburtshilfe und Neonatologie. 2023;227(1):24–30.
7. Li X, et al. Probiotics for the prevention of gestational diabetes mellitus: A meta-analysis of randomized controlled trials. 2024.
8. Lan X, Li B, Zhao J, et al. Probiotic intervention improves metabolic outcomes in gestational diabetes mellitus: A meta-analysis of randomized controlled trials. Clinical Nutrition. 2024;43(7):1683–1695.
9. Effect of probiotics on pregnancy outcomes in gestational diabetes: systematic review and meta-analysis. 2024.

Роль мультимодальної стимуляції за участі батьків у формуванні нейрокогнітивного розвитку недоношених дітей

Морозюк Аріна Валеріївна, студентка
Рєзанова Крістіна Віталіївна, студентка
Медичний факультет №2 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова
Науковий керівник:
Мазур О.Г., доц., к.м.н.
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Актуальність: Недоношеність є однією з провідних проблем неонатології. У світі щороку передчасно народжується близько 13,4 млн дітей, що становить 9,9% усіх живонароджень. В Україні частка передчасних пологів також залишається значною: у 2024 році в одному з провідних перинатальних центрів вона становила 12,05%. Недоношені діти мають підвищений ризик порушень нейророзвитку, труднощів із пероральним годуванням та тривалої госпіталізації. Серед факторів, що ускладнюють адаптацію, важливе місце займають тривала респіраторна підтримка, медичні процедури та надмірне сенсорне навантаження у ВІТН. Тому актуальним є пошук безпечних нефармакологічних методів підтримки дозрівання та функціональної адаптації недоношених дітей. Перспективним напрямом є поєднання орально-моторної стимуляції (PIOMI) та музичної терапії для покращення становлення перорального годування та клінічних результатів.

Матеріали і методи: Ретроспективний огляд наукових публікацій, результатів рандомізованих контрольованих досліджень та метааналізів за останні 5 років із баз PubMed, Cochrane Library та Google Scholar.

Мета: оцінити ефективність поєднання PIOMI та музичної терапії у недоношених новонароджених щодо становлення перорального годування та основних клінічних результатів.

Результати: За даними Arora K., Goel S., Manerka S. (2021), застосування орально-моторного втручання PIOMI у недоношених дітей сприяло покращенню орально-моторних функцій та більш ранньому становленню повного перорального годування. Водночас достовірного впливу на тривалість госпіталізації та вік при виписці не виявлено. За дослідженням Kjeldsen C. P., Neel M. L. та співавт. (2025), мовлення та спів, спрямовані на немовля, мають специфічні акустичні характеристики, зокрема відрізняються за основною частотою та темпом. Виявлено зв’язок між акустичними характеристиками материнського голосу та корковою активністю недоношених дітей, що свідчить про залучення слухових і нейронних механізмів обробки материнського голосу. За результатами огляду Di Fiore J. M., Liu G. та співавт. (2024), музичні та інші слухові втручання можуть позитивно впливати на фізіологічний і поведінковий стан недоношених новонароджених. У проаналізованих дослідженнях відзначалися покращення кардіореспіраторної

стабільності, насичення крові киснем, патернів сну-неспання, смоктальної активності та реакції на біль і стрес. Окремі музичні втручання також були пов'язані з показниками нейророзвитку та дозрівання нервової системи. Ефективність залежала від виду стимуляції, способу її подачі та тривалості впливу. У дослідженні Maitre N. L., Kjeldsen C. P. та співавт. (2026) мультимодальне втручання MIND сприяло покращенню диференціації мовленнєвих звуків та нейронної обробки мовлення у недоношених дітей. Ці нейронні зміни були пов'язані з кращими показниками рецептивного та експресивного мовлення у подальшому розвитку. Автори також відзначили можливість застосування такого підходу в умовах обмеженої присутності батьків біля ліжка дитини.

Висновок: Проведений аналіз сучасної наукової літератури свідчить про перспективність ранніх орально-моторних та сенсорних втручань у недоношених новонароджених. Застосування PIOMI сприяє покращенню орально-моторних функцій та становленню перорального годування, тоді як музична терапія, материнське мовлення та інші форми слухової стимуляції можуть позитивно впливати на фізіологічну стабільність, поведінкову регуляцію, сенсорну обробку та нейророзвиток. Мультимодальні підходи, зокрема MIND, демонструють потенціал для покращення нейронної обробки мовлення та подальших мовних функцій. Отримані дані обґрунтовують доцільність подальшого вивчення поєднання PIOMI та музичної терапії як комплексного підходу до підтримки становлення перорального годування, сенсорної адаптації та нейророзвитку недоношених дітей. Водночас неоднорідність досліджень щодо виду, тривалості та способу проведення втручань потребує подальшої стандартизації таких підходів.

Список використаних джерел

1. Kjeldsen C. P., Neel M. L., Jeanvoine A., Maitre N. L. Investigation of mothers' elicited infant-directed speech and singing for preterm infants. *Pediatric Research*. 2025;97:2367–2375. DOI: 10.1038/s41390-024-03618-1.
2. Di Fiore J. M., Liu G., Loparo K. A., Bearer C. F. The effect of early postnatal auditory stimulation on outcomes in preterm infants. *Pediatric Research*. 2024;96(6):1389–1396. DOI: 10.1038/s41390-024-03329-7.
3. Maitre N. L., Kjeldsen C. P., Jeanvoine A., et al. The MIND Randomized Controlled Trial: An Intervention to Improve Neural Speech Processing and 2-Year Language Outcomes of Infants Born Preterm. *The Journal of Pediatrics*. 2026;296:115187. DOI: 10.1016/j.jpeds.2026.115187.
4. Le Q., Lan H., Hu M. K., Wu L., Wang L., Wang S., Tao J., Wang H. Family music therapy combined with oral motor intervention in preterm infants: A randomized controlled trial on feeding competence and parental mental health. *Global Pediatrics*. 2025;14:100271. DOI: 10.1016/j.gpeds.2025.100271.
5. Arora K, Goel S, Manerkar S, Konde N, Panchal H, Hegde D, Mondkar J. Prefeeding Oromotor Stimulation Program for Improving Oromotor Function in Preterm Infants – A Randomized Controlled Trial. *Indian Journal of Pediatrics*. 2021;88:263–269. DOI: 10.1007/s12098-020-03354-2.

Анафілактичний шок: сучасні уявлення про етіологію, патогенез та принципи терапії

Пахомова Анастасія Володимирівна, здобувачка вищої освіти магістерського рівня
Медичний факультет №2
Донецький національний медичний університет, Україна
Науковий керівник:
Татарко Сергій Вікторович, д.мед.н., професор, зав. кафедри морфології, фізіології та загальної патології
Донецький національний медичний університет, Україна

Вступ

У роботі узагальнено сучасні погляди щодо етіології, розвитку, клінічних проявів та лікування анафілактичного шоку. Обговорено основні причини системних реакцій негайного типу, а саме лікарські засоби, харчові алергени та отрути комах. Проаналізовано поширені помилки на догоспітальному етапі, такі як негативні наслідки неконтрольованого самолікування і недотримання медичних рекомендацій. Відповідно до актуальних протоколів систематизовано алгоритми для диференційної діагностики та інтенсивної терапії. Підкреслено нагальну потребу в негайному внутрішньом'язовому введенні епінефрину як основного засобу першої допомоги в поєднанні з респіраторною та інфузійною підтримкою. Виділено засади довготривалої профілактики, розроблення індивідуальних планів лікування для пацієнтів та використання персональних автоін’єкторів з епінефрином.

Основна частина

Анафілактичний шок є найтяжчою формою імунної реакції негайного типу гіперчутливості. Основний патогенетичний етап полягає у сенсибілізації організму: при первинному контакті з алергеном (як-от лікарськими засобами, харчовими продуктами, або отрутою комах) В-лімфоцити, під впливом інтерлейкінів (особливо IL-4 та IL-13), перетворюються на плазматичні клітини, що виробляють специфічні імуноглобуліни класу Е (IgE). Ці антитіла, за допомогою своєї Fc-частини, закріплюються на поверхні ефекторних клітин – тканинних базофілів (тучних клітин) та циркулюючих базофілів.

При повторному потраплянні алергену в організм, він зв’язується з двома сусідніми молекулами IgE на мембрані тучної клітини. *Це призводить до мікрокрослінкінгу рецепторів, що запускає ланцюг внутрішньоклітинних біохімічних реакцій:*

- Активація тирозинкіназ та різкий підйом внутрішньоклітинного рівня іонів кальцію (Ca_2^+).
- Дегрануляція тучних клітин (основний шлях) і активація фосфоліпази A_2, що викликає миттєве вивільнення попередньо сформованих медіаторів та новий синтез медіаторів арахідонової кислоти.

Основні біохімічні медіатори та їх дія:

● Гістамін: Зв'язуючись з H_1- та H_2-рецепторами, він провокує гостру вазодилатацію, збільшує проникність судин (ексудація плазми в інтерстицій), викликає бронхоспазм та подразнює нервові закінчення (свербіж, біль).

● Триптаза та хімаза: Ферменти, що розщеплюють білки позаклітинного матриксу; рівень триптази в сироватці крові є важливим маркером активації тучних клітин.

● Лейкотрієни (LTC_4, LTD_4, LTE_4) та простагландини (PGD_2): Сильні бронхоконстриктори, які перевершують гістамін у сотні разів; викликають тривалі спазми гладких м'язів бронхів, посилюють секрецію слизу та підтримують гіпотензію.

● Фактор активації тромбоцитів (ФАТ): Спричиняє агрегацію тромбоцитів, бронхоспазм, дисфункцію міокарда та критичне падіння артеріального тиску.

На системному рівні ці біохімічні зміни ведуть до катастрофічного перерозподілу об'єму циркулюючої крові: виникає гостра вазодилатація та масивний вихід плазми в інтерстицій, що зменшує ефективний об'єм циркулюючої крові на 30-50% протягом перших 10 хвилин. Результатом є важка артеріальна гіпотензія, розвивається коронарна та церебральна ішемія, а гіпоксія ініціює поліорганну недостатність.

У реальних умовах екстреної допомоги анафілактичний шок діагностується на основі анамнезу та клінічних ознак, таких як раптовий початок, ураження шкіри або слизових у поєднанні з дихальною чи гемодинамічною нестабільністю. Отримання лабораторних результатів перед початком терапії категорично заборонено. Однак у ретроспективній діагностиці та складних або ідіопатичних випадках застосовують спеціальні маркери. Визначення рівня сироваткової триптази є ключовим у таких ситуаціях, оскільки цей маркер швидко підвищується після розвитку анафілаксії й досягає піку через 1-2 години. Порівняння рівня триптази під час нападу з базовим показником, який визначають через 24 години чи пізніше, підтверджує імунну природу шоку. Щодо гістаміну в плазмі крові, його короткий період напіввиведення ускладнює застосування цього аналізу в рутинній практиці; його потрібно проводити дуже швидко після нападу.

Важливо проводити інструментальний моніторинг, включаючи ЕКГ для виключення гострих коронарних синдромів і аритмій, пульсоксиметрію для контролю сатурації киснем, а також спостереження за артеріальним тиском і частотою серцевих скорочень. У стабілізованих пацієнтів під час реабілітації проводять спірометрію та пікфлоуметрію для обстеження функції зовнішнього дихання.

У дітей анафілаксія може відрізнятись своїми проявами. Вони можуть відчувати раптове занепокоєння, сильний плач чи блювання. Анатомічні особливості дихальних шляхів у дітей можуть призводити до швидкого розвитку критичного набряку гортані. Дозування епінефрину в дітей суворо залежить від маси тіла.

При вагітності анафілактичний шок створює загрозу як для матері, так і для плода. Гіпотензія у матері може швидко викликати матково-плацентарну ішемію та гіпоксію плода. Щоб забезпечити належний венозний відтік крові, уникати слід тривалого перебування вагітної на спині, рекомендуючи їй лягти на бік. Дози епінефрину й реанімаційні заходи загально прийняті, бо первинна умова — збереження життя матері.

Для довгострокової профілактики після епізоду анафілактичного шоку, пацієнту необхідне комплексне ведення. Важливо визначити тригер алергії, направивши хворого до алерголога через 2-4 тижні для спеціалізованої діагностики. У разі встановлення інсектної алергії або реакції на певні алергени, алергоспецифічна імунотерапія (ACIT) може ефективно змінити імунну відповідь і запобігти майбутнім рецидивам.

Кожна особа з групи ризику повинна мати автоін’єктор з епінефрином та вміти користуватися ним. Важливим є навчання членів сім'ї та близьких осіб. Також пацієнту рекомендують індивідуальний план дій та носіння медичних повідомлень про алергію.

Висновки

У цьому науковому дослідженні проведено всебічне теоретичне узагальнення та розвиток сучасних підходів до діагностики, екстреної медичної допомоги та профілактики ускладнень при анафілактичному шоці. Аналізуючи клінічні рекомендації та патофізіологічні механізми, визначено, що основою розвитку анафілаксії є імунна реакція негайного типу з масовою дегрануляцією тучних клітин і вивільненням медіаторів, які спричиняють серйозні гемодинамічні та респіраторні порушення. Систематизовано етапність клінічного перебігу захворювання та визначено пріоритетні критерії для його ранньої диференційної діагностики. Детально обґрунтовано необхідність оперативного введення епінефрину як основного терапевтичного засобу першої лінії разом із адекватною респіраторною підтримкою, інтенсивною інфузійною корекцією та використанням додаткових фармакологічних препаратів. Особливу увагу приділено аналізу наслідків догоспітальних помилок, самолікування та впливу супутніх станів на стійкість до терапії, а також визначено ключові засади довготривалого ведення пацієнтів, ідентифікації тригерів, проведення імунотерапії та забезпечення персональними автоін'єкторами для запобігання фатальним рецидивам.

Список використаних джерел

1. Глумчер, Ф. С. (Ред.). (2019). *Анестезіологія та інтенсивна терапія* (3-тє вид.). ВСВ «Медицина».
2. Державний експертний центр МОЗ України. (2017). *Анафілаксія: Клінічна настанова, заснована на доказах* (Клінічна настанова 00301).
3. Редакція порталу «Медплатформа». (2022). *Анафілактичний шок: протокол, симптоми, допомога*. ТОВ «Цифрові медіа системи».

4. Редакція журналу «Медицина невідкладних станів». (б. д.). *Медицина невідкладних станів: Науково-практичний журнал*. Видавець Заславський О. Ю. Отримано 11 жовтня 2026
5. Cardona, V., Ansotegui, I. J., Ebisawa, M., El-Gamal, Y., Fernandez Rivas, M., Fineman, S., Geller, M., Gonzalez-Estrada, A., Greenberger, P. A., Sanchez Borges, M., Senna, G., Sheikh, A., Tanno, L. K., Thong, B. Y., & Worm, M. (2020). World Allergy Organization anaphylaxis guidance 2020. *World Allergy Organization Journal*, *13*(10), Article 100472.
6. American Academy of Allergy, Asthma & Immunology. (n.d.). *Anaphylaxis diagnosis and management*. AAAAI. Retrieved October 11, 2026.
7. European Academy of Allergy and Clinical Immunology. (n.d.). *EAACI guidelines on anaphylaxis*. EAACI. Retrieved October 11, 2026.

Біопсихосоціальна модель оцінки та ведення пацієнтів із розладами взаємодії «кишківник–мозок»

Пеца Анастасія Віталіївна, здобувачка вищої освіти медичного факультету
Ужгородський Університет, Україна
Машура Ганна Юріївна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри факультетської терапії
Ужгородський Університет, Україна

Анотація

Розлади взаємодії «кишківник–мозок» (disorders of gut–brain interaction, DGBI), які раніше переважно об'єднували під терміном «функціональні розлади шлунково-кишкового тракту», є поширеними станами, що можуть спричиняти симптоми, що значно знижують повсякденну активність і якість життя пацієнтів [1].

Відповідно до оновлених Римських критеріїв V 2026 року, DGBI розглядаються як стани, пов'язані з порушеннями взаємодії між шлунково-кишковим трактом і центральною нервовою системою, симптоматика яких формується внаслідок комплексної взаємодії порушень моторики ШКТ, підвищеної вісцеральної чутливості, змін функціонального стану слизової оболонки та кишкової мікробіоти, а також особливостей центральної обробки сенсорної інформації [2]. Rome V також розширює біопсихосоціальну концепцію DGBI та враховує роль харчування, мікросередовища кишечника, психоемоційних чинників, соціокультурних особливостей, досвіду хвороби та індивідуального впливу симптомів на життя пацієнта [2].

Таким чином, сучасний підхід до DGBI передбачає не лише оцінку гастроінтестинальних симптомів, а й комплексне врахування біологічних, психологічних і соціальних чинників, що обґрунтовує застосування біопсихосоціальної моделі в клінічній практиці [2,4].

Мета роботи - Проаналізувати сучасну біопсихосоціальну модель оцінки пацієнтів із розладами взаємодії «кишківник–мозок» відповідно до положень Rome V та розробити практичний алгоритм їх клінічної оцінки й ведення [2].

Матеріали та методи дослідження - проведено аналіз та узагальнення сучасних наукових публікацій, присвячених розладам взаємодії «кишківник–мозок», їх біопсихосоціальним механізмам, діагностиці та лікуванню [2,4]. Застосовано методи аналізу, порівняння, систематизації та узагальнення наукових даних із подальшим формуванням алгоритму біопсихосоціальної оцінки пацієнта з підозрою на DGBI [2,4].

Основна частина

Аналіз сучасних джерел показав, що DGBI доцільно розглядати не як ізольоване порушення функції одного органа, а як результат складної взаємодії шлунково-кишкового тракту та центральної нервової системи [2].

Біологічна складова DGBI включає порушення моторики, вісцеральну гіперчутливість, зміни кишкової мікробіоти, порушення функції слизової

оболонки та імунної регуляції, а також зміни центральної обробки сигналів від шлунково-кишкового тракту [2,4]. Важливе значення також мають харчові фактори та особливості взаємодії між компонентами їжі, кишковим мікросередовищем і нервовою системою [2].

Психологічні чинники, зокрема тривога, депресивні симптоми, стрес і підвищена увага до тілесних відчуттів, можуть бути пов'язані з більшою вираженістю гастроінтестинальних симптомів та погіршенням якості життя [3].

За даними глобального дослідження, психологічний дистрес і соматичні симптоми часто поєднуються з DGBI, а їхнє одночасне виникнення асоціюється з більш значним негативним впливом на фізичне та психічне благополуччя пацієнтів [3].

Соціальна складова включає особливості способу життя, харчову поведінку, психосоціальне навантаження, соціокультурні чинники, попередній досвід взаємодії з медичною системою та вплив симптомів на повсякденну активність [2,5]. Rome V підкреслює необхідність урахування не лише самого діагнозу DGBI, а й індивідуального досвіду хвороби, вираженості симптомів, їхнього впливу на якість життя та психосоціальних модифікаторів [2].

На основі проаналізованих даних запропоновано алгоритм біопсихосоціальної оцінки пацієнта з підозрою на DGBI, який складається з послідовних етапів клінічної оцінки, позитивної діагностики, визначення біопсихосоціальних чинників та формування індивідуальної тактики ведення [2,4].

Алгоритм біопсихосоціальної оцінки пацієнта з підозрою на DGBI:

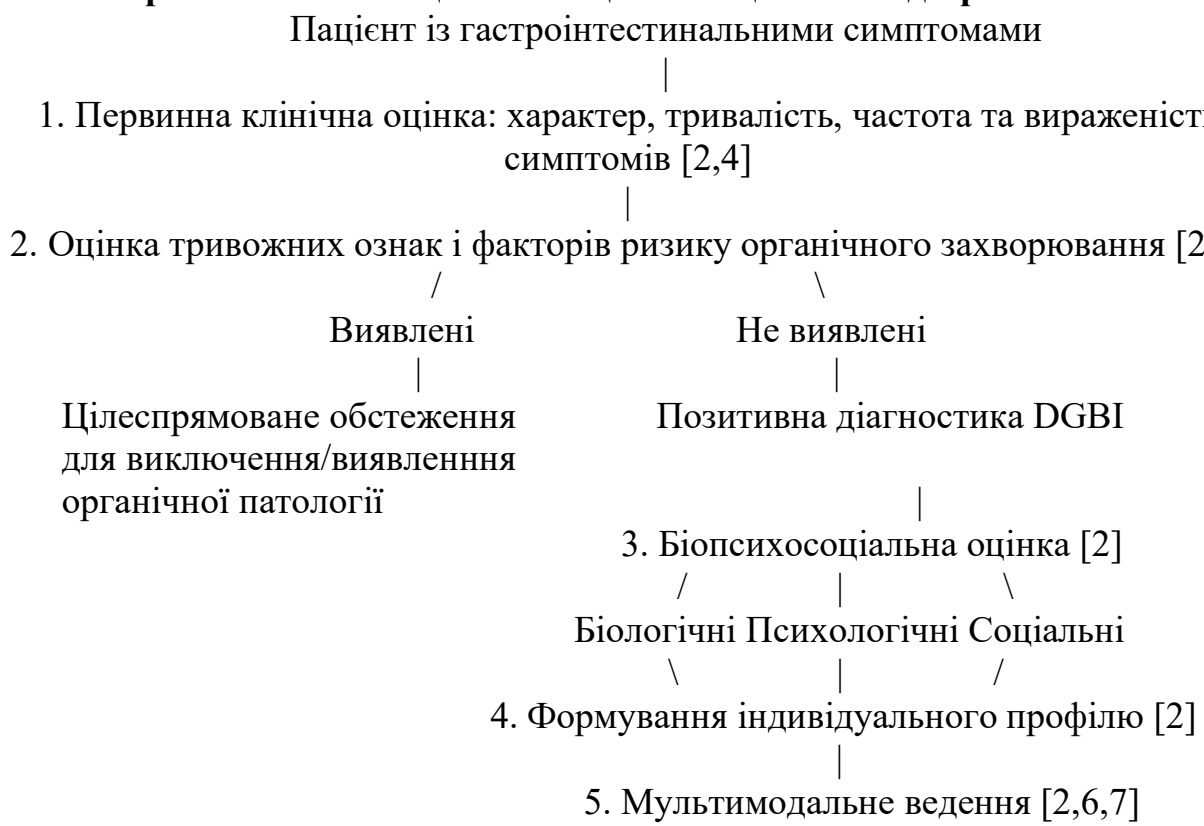

Рис. 1 Алгоритм біопсихосоціальної оцінки пацієнта з підозрою на DGBI

Запропонований алгоритм передбачає, що на першому етапі лікар оцінює основні гастроінтестинальні симптоми, зокрема абдомінальний біль або дискомфорт, здуття живота, нудоту, блювання, диспепсію, порушення частоти та характеру випорожнень, діарею або закреп, зв'язок симптомів із прийомом їжі та дефекацією і визначає наявність ознак або факторів ризику, які можуть свідчити про органічне захворювання та потребують відповідного обстеження [2,4]. За відсутності таких ознак діагностика DGBI може ґрунтуватися на характері та тривалості симптомів відповідно до сучасних Римських критеріїв, тобто передбачає позитивне встановлення діагнозу, а не обов'язкове проведення великої кількості досліджень для виключення всіх можливих органічних захворювань [2].

Після встановлення клінічного діагнозу проводиться оцінка трьох основних груп чинників: біологічних, психологічних і соціальних [2]. На основі отриманих даних формується індивідуальний біопсихосоціальний профіль пацієнта, який визначає подальшу тактику лікування [2].

Мультимодальне ведення може включати медикаментозну терапію, зокрема застосування нейромодулюючої фармакотерапії, корекцію харчування та способу життя, психологічні й поведінкові втручання залежно від переважаючих симптомів та індивідуальних потреб пацієнта [2,6,7].

Дані систематичних оглядів свідчать, що психологічні методи лікування можуть зменшувати симптоми синдрому подразненого кишечника, що підтримує доцільність включення психологічних втручань до комплексного ведення окремих пацієнтів із DGBI [8].

Таким чином, запропонований алгоритм дозволяє перейти від оцінки лише гастроінтестинальних симптомів до комплексного визначення факторів, які можуть підтримувати симптоми та впливати на якість життя конкретного пацієнта [2,4].

Висновки

Розлади взаємодії «кишківник–мозок» є багатофакторними станами, формування та перебіг яких пов'язані з поєднаною дією біологічних, психологічних і соціальних чинників [2,4]. Оновлені Римські критерії V 2026 року підкреслюють значення позитивної діагностики DGBI та розширюють біопсихосоціальний підхід за рахунок урахування харчування, кишкового мікросередовища, центральної обробки симптомів, досвіду хвороби та соціокультурних факторів [2].

Запропонований алгоритм передбачає послідовну оцінку симптомів і факторів ризику органічної патології, позитивну діагностику DGBI, визначення біологічних, психологічних і соціальних чинників та формування індивідуального профілю пацієнта [2,4]. Застосування такого підходу створює основу для індивідуалізованого мультимодального ведення пацієнтів, спрямованого не лише на зменшення гастроінтестинальних симптомів, а й на покращення повсякденної активності та якості життя [2,6,7].

Список використаних джерел

1. Sperber AD, Bangdiwala SI, Drossman DA, et al. Worldwide prevalence and burden of functional gastrointestinal disorders, results of the Rome Foundation Global Study. *Gastroenterology*. 2021;160(1):99–114.e3. DOI: 10.1053/j.gastro.2020.04.014.
2. Drossman DA, Chang L, Tack J. Disorders of Gut-Brain Interaction and the Rome V Process. *Gastroenterology*. 2026;170(6):1083–1098. DOI: 10.1053/j.gastro.2026.02.014.
3. Trindade IA, Hreinsson JP, Melchior C, et al. Global Prevalence of Psychological Distress and Comorbidity With Disorders of Gut-Brain Interactions. *American Journal of Gastroenterology*. 2024;119(1):165–175. DOI: 10.14309/ajg.0000000000002500.
4. Tait C, Sayuk GS. The Brain-Gut-Microbiotal Axis: A framework for understanding functional GI illness and their therapeutic interventions. *European Journal of Internal Medicine*. 2021;84:1–9. DOI: 10.1016/j.ejim.2020.12.023.
5. Wong RK, Fang X, Ghoshal UC, et al. Sociocultural Aspects of the Pathophysiology, Clinical Presentation, and Management of Disorders of Gut–Brain Interaction. *Gastroenterology*. 2026;170(6):1190–1204. DOI: 10.1053/j.gastro.2026.02.006.
6. Keefer L, Ballou SK, Drossman DA, et al. A Rome Working Team Report on Brain-Gut Behavior Therapies for Disorders of Gut-Brain Interaction. *Gastroenterology*. 2022;162(1):300–315. DOI: 10.1053/j.gastro.2021.09.015.
7. Elsenbruch S, Ballou S, Keefer L, et al. Biopsychosocial Aspects of Adult and Pediatric Disorders of Gut–Brain Interaction. *Gastroenterology*. 2026;170(6):1205–1223. DOI: 10.1053/j.gastro.2026.02.009.
8. Axelsson E, Kern D, Hedman-Lagerlöf E, et al. Psychological treatments for irritable bowel syndrome: a comprehensive systematic review and meta-analysis. *Cognitive Behaviour Therapy*. 2023;52(6):565–584. DOI: 10.1080/16506073.2023.2225745.

DOI 10.70286/SV-13.10.2026.001

Рання стабілізація при політравмі: попередження ускладнень та обмеження

Бойко Софія Дмитрівна, здобувач вищої освіти магістерського рівня
І медичний факультет, Харківський національний медичний університет, Україна.
Науковий керівник:
Веснін Володимир Вікторович, к.мед.н., доцент кафедри Екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії, травматології та протезування, Харківський національний медичний університет, Україна.

Актуальність. Політравма супроводжується значним ризиком ускладнень. Оцінка стану пацієнта є важливим фактором для вибору безпечної тактики стабілізації, без погіршення супутніх захворювань та летальних наслідків.

Мета. Розглянути ускладнення та підходи до вибору тактики проведення ранньої стабілізації для їх попередження. Обґрунтувати необхідність перевірки фізичного стану пацієнта до лікування.

Ключові слова: травма, пацієнт, оперативне втручання, рання стабілізація, ускладнення.

Результати та обговорення. Згідно даних сучасних досліджень, рання стабілізація протягом перших діб після травми, у фізіологічно стабільних пацієнтів, сприяє зниженню частоти виникнення ускладнень. Найбільший ефект спостерігався щодо дихальної системи, попереджуючи легеневі ускладнення, зокрема, гострий респіраторний дистрес-синдром та пневмонію [1]. Рання стабілізація, також, здатна до зменшення тривалості штучної вентиляції легень та перебування пацієнта у відділенні інтенсивної терапії [2].

Але, завжди слід враховувати, що операція не завжди є оптимальною тактикою лікування. Таке втручання у пацієнтів з супутніми захворюваннями: незворотній гемодинамічний шок, коагулопатії, гіпотермія, тяжка органна дисфункція, респіраторний, змішаний та метаболічний ацидоз; навпаки, погіршує стан потерпілого від політравми, через додаткове навантаження на вже ослаблений організм [3].

Таким чином, вибір лікувальної тактики завжди повинен обиратися згідно фізіологічного стану пацієнта, а не лише часом від моменту травмування. Стабільні пацієнти можуть бути допущені до проведення раннього остаточного остеосинтезу, проте пацієнти з вже наявними ускладненнями або критичним станом мають бути стабілізовані до нормалізації життєвих функцій перед виконанням оперативного втручання [4].

Висновок. Отже, рання стабілізація може попереджувати певні посттравматичні ускладнення. Вибір лікувальної тактики, насамперед, повинен

визначатися фізіологічним станом пацієнта. Стабільним потерпілим від політравми доцільно проводити ранню стабілізацію, тоді як нестабільним, першочергово, потрібно нормалізувати життєво важливі функції.

Список використаних джерел

1. Dormann, J., Horst, K., Dahms, K., Steinfeld, E., Ansems, K., Janka, H., Metzendorf, M. I., Breuer, T., Benstoem, C., Hildebrand, F., & Bolierakis, E. (2025). The optimal timing for definitive operative stabilization of pelvic fractures in polytrauma patients: effects on clinical outcomes - a systematic review. European journal of trauma and emergency surgery : official publication of the European Trauma Society, 51(1), 100. https://doi.org/10.1007/s00068-025-02774-1
2. Steinfeld, E., Horst, K., Ansems, K., Dahms, K., Dormann, J., Janka, H., Inti-Metzendorf, M., Benstoem, C., Hildebrand, F., & Becker, N. (2025). Optimal timing of stabilization and operative technique for extremity fractures in polytrauma patients: a systematic review and meta-analysis. European journal of trauma and emergency surgery : official publication of the European Trauma Society, 51(1), 27. https://doi.org/10.1007/s00068-024-02762-x
3. Stevens, N. M., & Tejwani, N. C. (2024). Damage-control orthopedics or early total care: What you need to know. The journal of trauma and acute care surgery, 96(5), 694–701. https://doi.org/10.1097/TA.0000000000004250
4. Pfeifer, R., Klingebiel, F. K., Balogh, Z. J., Beeres, F. J. P., Coimbra, R., Fang, C., Giannoudis, P. V., Hietbrink, F., Hildebrand, F., Kurihara, H., Lustenberger, T., Marzi, I., Oertel, M. F., Peralta, R., Rajasekaran, S., Schemitsch, E. H., Vallier, H. A., Zelle, B. A., Kalbas, Y., & Pape, H. C. (2024). Early major fracture care in polytrauma-priorities in the context of concomitant injuries: A Delphi consensus process and systematic review. The journal of trauma and acute care surgery, 97(4), 639–650. https://doi.org/10.1097/TA.0000000000004428

Мукополісахаридоз і типу (синдром Гурлер): патофізіологія системного ураження сполучної тканини

Гейнц Вікторія, здобувачка вищої освіти 3 курсу
Медичного факультету
Івано-Франківський національний медичний університет
Науковий керівник:
Кремінська Ірина Богданівна
к.мед.н., доцент, завуч кафедри патофізіології

Вступ. Мукополісахаридоз I типу (МПС I) – тяжке орфанне аутосомно-рецесивне захворювання лізосомного накопичення, що виникає внаслідок дефіциту ферменту α-L-ідуронідази. Захворювання характеризується прогресуючим системним ураженням органів і тканин, насамперед сполучнотканинних структур, що призводить до ранньої інвалідизації та високої смертності. Оскільки сучасні терапевтичні стратегії (трансплантація гемопоетичних стовбурових клітин, ферментозамісна та генна терапія) суттєво подовжують тривалість життя пацієнтів, детальний аналіз патофізіологічних механізмів ураження матриксу та клітин сполучної тканини є критично важливим для розробки додаткових методів патогенетичної корекції.

Актуальність теми. Хоча існуючі методи лікування (трансплантація гемопоетичних стовбурових клітин і ферментозамісна терапія) збільшують тривалість життя хворих, їхній ефект на щільні та аваскулярні структури (кістки, хрящі, клапани серця) залишається обмеженим. Оскільки накопичені глікозаміноглікани запускають комплексний каскад вторинних патологічних реакцій (оксидативний стрес, хронічне запалення та порушення ремоделювання кістки), глибокий аналіз цих механізмів є критично необхідним для розробки нових, ефективніших підходів до патогенетичної корекції захворювання.

Мета роботи – узагальнити сучасні уявлення про патофізіологічні механізми системного ураження сполучної тканини при МПС I (синдромі Гурлер) та їхній вплив на перебіг соматичної й неврологічної патології.

Основна частина. Синдром Гурлер (МПС IH) є найтяжчим фенотипом МПС I – аутосомно-рецесивного лізосомного захворювання накопичення, зумовленого дефіцитом α-L-ідуронідази. Ураження має мультисистемний характер і охоплює скелет і суглоби, лицевий череп, серцево-судинну та дихальну системи, печінку й селезінку, а при тяжкому фенотипі – і центральну нервову систему (Giugliani, 2012).

У нормі глікозаміноглікани (ГАГ) поетапно розщеплюються лізосомними гідролазами. За відсутності активності α-L-ідуронідази деградація дерматансульфату та гепарансульфату зупиняється, і частково деградовані молекули накопичуються в лізосомах. Перевантаження лізосомного

Відкритий ОНС

компартменту порушує функціонування клітини, а надлишок ГАГ виявляється також у позаклітинному матриксі та сечі (Fecarotta et al., 2020).

Синдром Гурлер описала Гертруда Гурлер у 1919 р., через два роки після опису Чарльзом Хантером перших випадків мукополісахаридозу; згодом його було класифіковано як МПС I разом з іншими хворобами накопичення мукополісахаридів (глікозаміногліканів) (Giugliani, 2012).

Після того як дослідження комплементації клітин показали спільний первинний дефект МПС I та колишнього МПС V (синдрому Шейє, спочатку описаного в пацієнта з помутнінням рогівки), синдром Шейє почали розглядати як ослаблений кінець спектра МПС I, а позначення МПС V було вилучено. Для пацієнтів, у яких неможливо однозначно визначити тяжкий (МПС IH) чи ослаблений (МПС IS) фенотип, запропоновано проміжну форму – синдром Гурлер-Шейє (МПС IH/S) (Giugliani, 2012).

МПС I зумовлений патогенними варіантами гена IDUA, які спричиняють тяжкий дефіцит або відсутність лізосомного ферменту α-L-ідуронідази. Унаслідок цього порушується деградація гепарансульфату та дерматансульфату, що призводить до їх прогресуючого накопичення в лізосомах (Venezia et al., 2025).

Молекулярні дані засвідчують, що патофізіологія МПС I виходить далеко за межі механічного набряку клітин: накопичені ГАГ запускають складний каскад вторинних клітинних дисфункцій. Зокрема, внутрішньоклітинне навантаження ГАГ порушує аутофагію та функцію мітохондрій, що призводить до посилення оксидативного стресу (Fecarotta et al., 2020).

Ключовою ланкою ураження сполучної тканини є запалення. Фрагменти ГАГ, що накопичуються, розпізнаються як молекулярні патерни пошкодження та активують сигнальний шлях Toll-подібного рецептора 4 (TLR4) у макрофагах і хондроцитах. Це посилює продукцію прозапальних цитокінів (TNF-α, IL-1β) і матриксних металопротеїназ, які руйнують компоненти хрящового матриксу та сприяють апоптозу хондроцитів (Fecarotta et al., 2020).

Гепарансульфат є корецептором багатьох факторів росту (FGF, BMP, Wnt), тому його надлишок і змінена структура порушують передачу сигналів, що регулюють проліферацію та диференціювання хондроцитів. Наслідком є порушення енхондрального окостеніння та формування множинного дизостозу. Крім того, накопичені ГАГ пригнічують колагенолітичну активність катепсину K в остеокластах, що порушує ремоделювання кісткової тканини (Fecarotta et al., 2020).

Подібні механізми діють у м'яких тканинах верхніх дихальних шляхів і трахеї, рогівці, суглобових капсулах і зв'язках, де накопичення ГАГ спричиняє потовщення тканин, обструктивні порушення дихання, помутніння рогівки та контрактури суглобів (Stepien et al., 2022). Узагальнені патофізіологічні зміни та клінічні прояви з боку органів і систем наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Патофізіологія та клінічні прояви ураження органів і систем при МПС I

Система органів	Патофізіологічні зміни	Клінічні прояви
Серцево-судинна система	Інфільтрація глікозаміногліканами стромальних клітин клапанів, фіброз, звуження просвіту судин	Потовщення та фіброзна деформація клапанів, звуження коронарних судин, вторинна кардіоміопатія
Опорно-руховий апарат	Порушення енхондрального окостеніння, дезорганізація хрящового матриксу, контрактури	Множинний дизостоз, грудо-поперековий кіфоз, дисплазія зубоподібного відростка С2, *coxa valga*, *genu valgum*, прогресуючі артропатії
Вісцеральні органи	Акумуляція субстрату в паренхіматозних клітинах та ретикулоендотелії	Гепатоспленомегалія, гіпертрофія та потовщення м'яких тканин, мигдаликів і м'язів
Дихальна система	Потовщення слизових оболонок, звуження повітроносних шляхів, деформація скелета	Обструктивні порушення дихання, синдром обструктивного апное сну, часті респіраторні інфекції
Нервова система та органи чуття	Накопичення ГАГ у нейронах, оболонках мозку, рогівці та тканинах внутрішнього вуха	Прогресуюче когнітивне зниження, помутніння рогівки, глаукома, кондуктивна та сенсоневральна приглухуватість, гідроцефалія

Примітка. Складено за: Giugliani (2012); Fecarotta et al. (2020); Stepien et al. (2022).

Прогноз МПС I неоднорідний і визначається тяжкістю фенотипу та часом початку лікування. За природного перебігу фенотипу Гурлер прогресує поліорганна недостатність, а смерть зазвичай настає протягом першого десятиліття життя через кардіореспіраторні ускладнення або тяжкий неврологічний дефіцит; за даними популяційного дослідження у Великій Британії медіана виживаності пацієнтів із синдромом Гурлер становила 8,7 року. Пацієнти з ослабленими фенотипами (Гурлер-Шейє, Шейє) можуть досягати майже нормальної тривалості життя, проте з віком у них накопичується значне соматичне навантаження (Moore et al., 2008; Stepien et al., 2022).

Упровадження ранньої трансплантації гемопоетичних стовбурових клітин (ТГСК) і ферментозамісної терапії (ФЗТ) змінило перебіг тяжкого МПС I, перетворивши його на хронічне захворювання, з яким пацієнти доживають до дорослого віку. Імовірність 10-річного виживання пацієнтів із синдромом Гурлер після трансплантації кісткового мозку становила 64 % (Moore et al., 2008).

Лікування синдрому Гурлер поєднує патогенетичні та симптоматичні підходи. ФЗТ (внутрішньовенне введення рекомбінантної α-L-ідуронідази) зменшує накопичення ГАГ у вісцеральних органах, проте не проникає через

ВІДКОМЕНТО

гематоенцефалічний бар'єр. ТГСК, виконана в перші роки життя, забезпечує тривале джерело ферменту, зокрема для центральної нервової системи. Симптоматичне лікування охоплює хірургічну корекцію клапанів серця, ортопедичні втручання, кератопластику, хірургічне лікування гриж, респіраторну підтримку (зокрема CPAP-терапію при обструктивному апное сну), слухопротезування та реабілітацію (Giugliani, 2012).

Попри збільшення тривалості життя, захворюваність залишається високою. ФЗТ і ТГСК мають обмежений вплив на аваскулярні та щільні сполучнотканинні структури – хрящ, кістку, клапани серця, рогівку, тому в пацієнтів, які отримують лікування, продовжують прогресувати кістково-суглобові та кардіореспіраторні ускладнення, що потребують міждисциплінарного супроводу (Giugliani, 2012; Stepien et al., 2022).

Висновки. Системне ураження сполучної тканини при синдромі Гурлер (МПС I) зумовлене дефіцитом α-L-ідуронідази та первинним лізосомним накопиченням дерматансульфату й гепарансульфату. Накопичені ГАГ запускають каскад вторинних порушень: пригнічення аутофагії, мітохондріальну дисфункцію та оксидативний стрес, TLR4-опосередковане запалення з продукцією прозапальних цитокінів, порушення сигналізації факторів росту в хрящовій тканині та ремоделювання кістки. Саме ці механізми пояснюють розвиток множинного дизостозу, артропатій, ураження клапанів серця, дихальних шляхів і рогівки. Сучасні методи лікування (ТГСК, ФЗТ) знижують ранню смертність, але мало впливають на аваскулярні сполучнотканинні структури, що обґрунтовує потребу в додаткових методах патогенетичної корекції, спрямованих на вторинні механізми ураження.

ВІДРЕДАГОВАНО

Список використаних джерел

1. Fecarotta, S., Tarallo, A., Damiano, C., Minopoli, N., & Parenti, G. (2020). Pathogenesis of mucopolysaccharidoses, an update. *International Journal of Molecular Sciences, 21*(7), 2515. https://doi.org/10.3390/ijms21072515
2. Giugliani, R. (2012). Mucopolysacccharidoses: From understanding to treatment, a century of discoveries. *Genetics and Molecular Biology, 35*(4 Suppl.), 924–931. https://doi.org/10.1590/S1415-47572012000600006
3. Moore, D., Connock, M. J., Wraith, E., & Lavery, C. (2008). The prevalence of and survival in mucopolysaccharidosis I: Hurler, Hurler-Scheie and Scheie syndromes in the UK. *Orphanet Journal of Rare Diseases, 3*, 24. https://doi.org/10.1186/1750-1172-3-24
4. Stepien, K. M., Bentley, A., Chen, C., Dhemech, M. W., Gee, E., Orton, P., Pringle, C., Rajan, J., Saxena, A., Tol, G., & Gadepalli, C. (2022). Non-cardiac manifestations in adult patients with mucopolysaccharidosis. *Frontiers in Cardiovascular Medicine, 9*, 839391. https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.839391
5. Venezia, M., Vinci, M., Colomba, P., Zizzo, C., Duro, G., & Moschetti, M. (2025). Mucopolysaccharidosis type I and α-mannosidosis—Phenotypically comparable but genetically different: Diagnostic and therapeutic considerations. *Biomedicines, 13*(5), 1199. https://doi.org/10.3390/biomedicines13051199

Секція: Психологія та психіатрія

Поняття емоційних станів у сучасній психології

Головач Євгенія, магістрантка 2 р.н. спеціальності "Психологія"
Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
Науковий керівник:
Смолінчук Лариса
к. пед. н., доцент

Актуальність дослідження. Емоції є важливою складовою психічного життя людини, оскільки впливають на сприймання навколишнього світу, поведінку, прийняття рішень та взаємодію з іншими людьми. Актуальність вивчення емоційних станів посилюється сучасними умовами життя, зокрема цифровізацією, значним інформаційним навантаженням, хронічним стресом та впливом воєнних подій. За таких умов людина може тривалий час перебувати в стані емоційного напруження, втоми, тривоги або, навпаки, підвищеної активності. Тому розуміння особливостей виникнення, прояву та регуляції емоційних станів має значення як для теоретичної психології, так і для практичної роботи психолога [1].

Проблема емоційних станів розглядалася у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних психологів. Значний внесок у вивчення емоційної сфери зробили В. Джеймс, К. Ізард, Р. Лазарус, та інші дослідники. У сучасній психології увага також приділяється теорії конструйованих емоцій Л. Барретт, теорії соматичних маркерів А. Дамасіо, а також дослідженням українських учених М. Томчук, О. Скрипченко, З. Карпенко, М. Савчина та інших.

Метою нашого дослідження є систематизація характеристик та класифікаційних ознак емоційних станів у сучасній психологічній науці на основі теоретичного аналізу.

Емоції, почуття та емоційні стани є взаємопов’язаними, однак не тотожними поняттями. Емоції характеризують безпосереднє переживання людиною значущості певної ситуації або об’єкта та пов’язані з відповідними змінами в поведінці й діяльності. У підході В. Джеймса емоційне переживання розглядалося у зв’язку з фізіологічними змінами, що виникають у відповідь на значущу подію. Поняття «почуття» характеризує більш стійке емоційне ставлення людини до певного об’єкта, іншої людини, явища або самої себе. Почуття пов’язані з особистісним досвідом, потребами та системою ставлень людини, тому мають більш стійкий характер порівняно з окремою емоційною реакцією [2; 3].

Емоційний стан характеризує актуальний стан емоційної сфери людини протягом певного часу. На відміну від окремої емоції, яка може бути короткочасною реакцією на конкретну подію, емоційний стан може зберігатися довше та впливати на загальну активність людини. У межах підходу до психічних станів емоційний стан можна розглядати як відносно стійкий стан психічної діяльності, що формується під впливом зовнішніх обставин та внутрішніх особливостей людини. На його характер впливають потреби, попередній досвід, особистісні особливості та ставлення до ситуації [1].

Важливим для розуміння емоцій є підхід В. Джеймса, відповідно до якого емоційне переживання пов'язане з фізіологічними реакціями організму на зовнішні події [6]. Отже, емоція розглядається не лише як психічне переживання, а і як процес, що супроводжується певними змінами в організмі. Інший підхід представлений теорією Р. Лазаруса, у якій значне місце займає когнітивна оцінка ситуації [7]. На виникнення емоції впливає те, як людина оцінює подію, наскільки вона є для неї значущою та чи має вона ресурси для її подолання. Тому одна й та сама подія може викликати різні емоції у різних людей. На характер переживань впливають особистий досвід, потреби та оцінка власних можливостей. Важливим є також підхід К. Ізарда, який виділяв фундаментальні емоції [6]. До них належать інтерес, радість, здивування, страждання, гнів, страх, сором та інші. Ці емоції мають різне значення для людини та виконують різні функції. Наприклад, інтерес сприяє пізнавальній активності, радість пов'язана із задоволенням потреб, страх допомагає реагувати на небезпеку, а гнів може сприяти подоланню перешкод.

Емоційні стани пов'язані з потребами та мотивами людини. Якщо людина вважає, що її потреби можуть бути задоволені, це може супроводжуватися позитивними емоційними переживаннями. Якщо ж на шляху до задоволення потреб виникають перешкоди, можуть виникати негативні емоції та емоційне напруження[3]. Отже, емоційний стан залежить не тільки від того, що відбувається з людиною, а й від того, як вона сприймає та оцінює події. Емоційні стани мають певні характеристики, зокрема тривалість, інтенсивність, стійкість та вплив на активність людини. Саме ці характеристики дають можливість відрізняти відносно стійкий емоційний стан від короткочасної емоційної реакції.

До основних видів емоційних станів відносять настрій, афект, стрес, фрустрацію та пристрасть [1]. Найбільш тривалим серед них є настрій. Він створює загальний емоційний фон та може впливати на сприймання подій, поведінку і ставлення людини до діяльності. Настрій може бути позитивним або негативним, а його зміна може бути пов'язана як із конкретними життєвими ситуаціями, так і з особливостями самої людини.

Афект є короткочасним, але дуже сильним емоційним станом. Він зазвичай виникає раптово та супроводжується значним емоційним напруженням. У такому стані людині може бути складніше контролювати свою поведінку та оцінювати ситуацію.

Стрес виникає у ситуаціях, які потребують значного напруження або пристосування до нових умов [7]. Він не завжди має негативний характер, оскільки в окремих ситуаціях може сприяти мобілізації сил та швидшому реагуванню на проблему. Водночас надмірний або тривалий стрес може негативно впливати на психологічний і фізичний стан людини.

Фрустрація виникає тоді, коли людина стикається з перешкодою на шляху до досягнення важливої для неї мети. Вона може супроводжуватися роздратуванням, агресією, розчаруванням, апатією та іншими негативними переживаннями. Реакція на фрустрацію залежить від індивідуальних особливостей людини, її досвіду та способів подолання складних ситуацій.

Пристрасть характеризується тривалим та інтенсивним емоційним ставленням до певного об'єкта або діяльності. Вона може бути пов'язана з різними сферами життя людини та значною мірою впливати на її поведінку і спрямованість діяльності.

У сучасних умовах, зокрема в цифровому середовищі, особливого значення набувають стани, пов'язані з постійним інформаційним навантаженням та інтенсивною взаємодією з цифровим середовищем. Тривале перебування в інформаційному просторі може супроводжуватися емоційним перенапруженням, втомою, зниженням концентрації та відчуттям інформаційного перевантаження. Це показує, що умови сучасного життя можуть впливати на характер та тривалість емоційних станів людини.

Емоційні стани впливають на різні психічні процеси та загальну активність людини. Зокрема, вони можуть впливати на увагу, пізнавальну діяльність, мотивацію та поведінку. Наприклад, сильне хвилювання може ускладнювати концентрацію уваги, тоді як позитивний емоційний стан може сприяти активності, зацікавленості та включеності в діяльність.

Емоційні стани також можуть супроводжуватися певними фізіологічними змінами, зокрема зміною частоти серцевих скорочень, дихання, м'язового напруження та загального рівня активності організму [3; 6]. Таким чином, емоційні переживання пов'язані не тільки з психологічною сферою, а й із фізіологічними процесами. Однією з важливих характеристик емоційних станів є їхній вплив на активність людини. За цією ознакою можна виділити стенічні та астенічні стани. Стенічні стани сприяють активності, підвищують працездатність, допомагають мобілізувати сили та зосередитися на виконанні певної діяльності. Астенічні стани, навпаки, можуть супроводжуватися втомою, зниженням активності, пасивністю та зменшенням мотивації [1].

При цьому один і той самий емоційний стан може по-різному впливати на різних людей. Це залежить від індивідуальних особливостей, конкретної ситуації, попереднього досвіду та здатності людини регулювати власні переживання. Тому вплив емоційного стану на життєдіяльність не можна розглядати окремо від особистісних особливостей людини.

Одним із важливих напрямів роботи з емоційними станами є їх усвідомлення та регуляція. Людина може навчатися розпізнавати власні емоції,

розуміти причини їх виникнення та використовувати різні способи для зниження надмірного емоційного напруження. Саморегуляція дає можливість краще контролювати власний емоційний стан та підтримувати необхідний рівень активності відповідно до ситуації [4]. Для регуляції емоційних станів можуть використовуватися різні психологічні методи. Важливим є не лише безпосереднє зниження інтенсивності негативних переживань, а й усвідомлення їх причин, розуміння власних потреб та оцінки ситуації [4; 7]. У цьому контексті особливе значення має положення про те, що емоційний стан залежить від того, як людина сприймає та оцінює події.

У психологічній практиці одним із можливих засобів роботи з емоційними переживаннями є арт-терапія. Творча діяльність дає можливість виразити переживання, які іноді складно передати словами. Малювання, робота з образами, кольорами та іншими творчими матеріалами можуть використовуватися для усвідомлення власного емоційного стану та його подальшого опрацювання. Таким чином, регуляція емоційних станів передбачає їх усвідомлення, розуміння причин виникнення та використання відповідних способів саморегуляції. Арт-терапевтичні засоби при цьому можуть розглядатися як один із напрямів психологічної роботи з емоційними переживаннями.

Висновки. Отже, емоційні стани є важливою складовою психічного життя людини та характеризують її емоційний стан протягом певного часу. Вони пов’язані з емоціями та почуттями, але не є тотожними цим поняттям. Емоції переважно відображають безпосереднє переживання значущості певної ситуації, почуття мають більш стійкий характер, тоді як емоційний стан характеризує загальний емоційний фон людини протягом певного періоду.

Основними характеристиками емоційних станів є тривалість, інтенсивність, стійкість та вплив на активність людини. До основних видів емоційних станів належать настрій, афект, стрес, фрустрація та пристрасть. Залежно від впливу на активність людини можна також виділити стенічні та астенічні стани.

Емоційні стани впливають на увагу, пізнавальні процеси, мотивацію, поведінку та фізіологічний стан людини. Їх характер залежить не тільки від зовнішніх обставин, а й від потреб, досвіду, особистісних особливостей та оцінки ситуації. Тому важливим напрямом психологічної роботи є усвідомлення та саморегуляція емоційних станів. Перспективним засобом такої роботи може бути арт-терапія, яка створює можливості для вираження та подальшого опрацювання емоційних переживань.

Список використаних джерел

1. Гаврилькевич В., Фірстова О. Емоційні стани особистості: теоретичне дослідження феномену // Психологічні травелоги: науковий журнал. 2023. № 2. С. 41–50.
2. Кириленко Т. С. Психологія : емоційна сфера особистості : навч. посіб. Київ : Либідь, 2007. 256 с.

3. Лазуренко О. О. Психологія емоцій : навчальний посібник. Київ : Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, 2018. 210 с.
4. Gross J. J. Handbook of Emotion Regulation. New York : Guilford Press, 2014.
5. Izard C. E. Human Emotions. New York : Plenum Press, 1977. 495 p.
6. James W. The Principles of Psychology. Cosimo, Inc., 2007.
7. Lazarus R. S. The Stress and Coping Paradigm. New York : Spectrum, 1981. P. 177–214.

Поняття професійного вигорання у сучасній психології

Поручник Марія, магістрантка 2 р.н. спеціальності «Психологія» Національного університету біоресурсів і природокористування України(м. Київ)
Науковий керівник:
Смолінчук Лариса
к. пед. н, доцент

Актуальність дослідження. В сучасному світі професійне вигорання стало глобальною проблемою, яка негативно впливає не лише на продуктивність праці, а й на психічне здоров'я особистості. Для ефективної профілактики важливо розуміти сутність цього феномену, тому проблема професійного вигорання є актуальною для сучасної психологічної науки. Особливої уваги вона набуває в умовах зростання професійного навантаження, стресу та високих вимог до працівників. Водночас різноманітність наукових підходів до визначення професійного вигорання зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення його сутності та основних проявів.

Одним із перших дослідників феномену професійного вигорання був Герберт Фройденбергер, який у 1970-х роках звернув увагу на цей феномен у представників допомагаючих професій[7]. Подальше дослідження професійного вигорання знайшло відображення у працях таких зарубіжних науковців, як К. Маслач, С. Джексон, А. Пайнс, Е. Аронсон, Х. Едельвіч, Р. Бродскі, Дж. Грінберг, а також українських дослідниць О. Бернацької, Т. Скорик та інших. Їхні наукові праці стали важливим підґрунтям для формування сучасних уявлень про сутність, структуру, чинники та прояви професійного вигорання.

Метою нашого дослідження є здійснення теоретико-психологічного аналізу провідних теоретичних моделей професійного вигорання для систематизації наукових поглядів на цей феномен.

Основними проявами професійного вигорання є емоційне виснаження, зниження професійної мотивації, відчуття втоми та психологічного спустошення, негативне або відсторонене ставлення до професійної діяльності й людей, з якими працівник взаємодіє, а також зниження суб'єктивної оцінки власної професійної ефективності. Такі прояви можуть формуватися поступово та посилюватися за умов тривалого професійного навантаження, недостатнього відновлення ресурсів, несприятливого психологічного клімату та невідповідності між вимогами професійного середовища і можливостями особистості[2].

Важливе місце у дослідженні професійного вигорання посідає трифакторна модель К. Маслач та С. Джексон, відповідно до якої професійне вигорання розглядається як багатовимірний психологічний феномен, що охоплює три взаємопов'язані компоненти: емоційне виснаження, деперсоналізацію та

редукцію особистих досягнень. Емоційне виснаження характеризується станом фізичного та емоційного виснаження, зумовленого тривалим впливом професійного напруження та зниженням емоційно-психологічних ресурсів особистості. Деперсоналізація виявляється у формуванні відстороненого, безособового або цинічного ставлення до отримувачів професійної допомоги та інших учасників професійної взаємодії. Редукція особистих досягнень характеризується зниженням суб'єктивної оцінки власної професійної компетентності, ефективності та результативності. Ключова ідея моделі полягає в тому, що професійне вигорання не зводиться до окремого прояву виснаження, а являє собою комплексний стан, у якому поєднуються емоційні, міжособистісні та професійно-особистісні зміни[4].

А. Пайнс та Е. Аронсон розглядали професійне вигорання як стан фізичного, емоційного та когнітивного виснаження, що виникає внаслідок тривалої залученості особистості до емоційно насиченої та значущої професійної діяльності. У межах однофакторної моделі основним і визначальним компонентом вигорання є саме виснаження, яке охоплює різні сфери функціонування особистості та може проявлятися у фізичній втомі, емоційному спустошенні, зниженні мотивації, відчутті безпорадності й втраті сенсу професійної діяльності. Ключова ідея моделі полягає в розумінні професійного вигорання як цілісного стану виснаження ресурсів особистості, що формується під впливом тривалого професійного напруження[5].

Процесуально-динамічний підхід до професійного вигорання представлений моделлю Х. Едельвіча та Р. Бродскі, відповідно до якої вигорання розглядається як поступовий процес трансформації ставлення особистості до професійної діяльності. Автори виокремлюють чотири послідовні стадії цього процесу: ентузіазм, стагнацію, фрустрацію та апатію. На стадії ентузіазму працівник характеризується високою професійною мотивацією, значною залученістю до роботи та позитивними очікуваннями щодо її результатів. Стадія стагнації супроводжується поступовим зниженням професійної активності та усвідомленням невідповідності між очікуваннями й реальними умовами діяльності. На стадії фрустрації посилюються емоційне напруження, незадоволеність професійною діяльністю та сумніви щодо власної професійної ефективності. Завершальна стадія — апатія — характеризується вираженим емоційним відстороненням, втратою професійної мотивації та формальним ставленням до виконання професійних обов'язків. Ключова ідея моделі полягає в тому, що професійне вигорання не виникає раптово, а формується поступово внаслідок послідовного розвитку негативних змін у мотиваційній, емоційній та професійній сферах особистості[6].

Сучасний етап дослідження професійного вигорання у вітчизняній психології характеризується розширенням наукових уявлень про його сутність, структуру, чинники виникнення та особливості прояву. Українські дослідники розглядають цей феномен у взаємозв'язку з професійним стресом, специфікою трудової діяльності, емоційним навантаженням та ресурсами особистості, що дає

змогу комплексно досліджувати механізми його формування та психологічні наслідки. О. Бернацька у своїх дослідженнях розглядає професійне вигорання як складний стан фізичного, емоційного та психічного виснаження, що формується внаслідок тривалого впливу професійних стресових чинників. Дослідниця обґрунтовує взаємозв'язок вигорання зі специфікою професійної діяльності, зокрема з постійною взаємодією з людьми, високим емоційним навантаженням та необхідністю регулювання власних емоцій. Таким чином, у роботах О. Бернацької професійне вигорання розкривається насамперед через виснаження ресурсів особистості під впливом тривалого професійного стресу[1].

Т. Скорик у своїх дослідженнях визначає професійне вигорання як багатовимірний психологічний конструкт і довготривалу реакцію на професійний стрес. Дослідниця акцентує увагу на особливостях його формування у представників професій типу «людина – людина», діяльність яких передбачає інтенсивну міжособистісну взаємодію, емоційну залученість та постійне вирішення соціальних і психологічних проблем. У працях Т. Скорик професійне вигорання розглядається як результат тривалого професійного напруження, що може позначатися на емоційному стані особистості, її ставленні до професійної діяльності та ефективності виконання професійних обов'язків[2].

Висновки. Аналіз різних теоретичних моделей продемонстрував багатогранність феномену професійного вигорання та відсутність єдиного підходу до його концептуалізації. Розглянуті моделі дають змогу визначити професійне вигорання як складний психологічний феномен, що формується поступово під впливом тривалого професійного стресу, надмірного навантаження та недостатності ресурсів особистості для його подолання. У межах різних наукових підходів акцентується увага на емоційному виснаженні, зміні ставлення до професійної діяльності та інших людей, зниженні професійної мотивації й суб'єктивного відчуття власної ефективності. Водночас процесуально-динамічні моделі підкреслюють поступовий характер розвитку вигорання, тоді як багатокомпонентні підходи розкривають його структурну складність та взаємозв'язок окремих проявів. Отже, професійне вигорання доцільно розглядати як комплексний результат тривалого професійного напруження, який охоплює емоційну, когнітивну, мотиваційну та поведінкову сфери особистості. Подальше дослідження цього феномену має важливе теоретичне та практичне значення для визначення чинників його виникнення, своєчасного виявлення проявів, розроблення ефективних профілактичних заходів і забезпечення психологічної підтримки фахівців.

Список використаних джерел

1. Бернацька О. Професійне вигорання психологів // *Психолог*. 2010. № 38. С. 22–25.
2. Скорик Т. В. Профілактика синдрому «професійного вигорання» соціальних працівників як необхідна умова професійної готовності // *Наукові записки НДУ ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 3. С. 98–100.

3. Freudenberger H. J. Staff Burn-Out // *Journal of Social Issues*. 1974. Vol. 30, No. 1. P. 159–165.
4. Maslach C., Jackson S. E. The Measurement of Experienced Burnout // *Journal of Organizational Behavior*. 1981. Vol. 2, No. 2. P. 99–113.
5. Pines A. M., Aronson E. *Career Burnout: Causes and Cures*. New York : Free Press, 1988. 257 p.
6. Edelwich J., Brodsky A. *Burn-out: Stages of Disillusionment in the Helping Professions*. New York : Human Sciences Press, 1980. 255 p.
7. Greenberg J. S. *Comprehensive Stress Management*. Dubuque : Wm. C. Brown Publishers, 1983.

Секція: Освіта та педагогіка

Методичні аспекти інтеграції цифрових освітніх платформ у навчання англійської мови учнів базової школи

Колпакова Тетяна Віталіївна, магістрантка кафедри мовної підготовки,
Навчально-науковий інститут бізнесу, адміністрування і права,
Донецький Національний Технічний Університет
Керівник:
Золотарьова Оксана Вікторівна, к.пед.н., доц., доцент кафедри мовної підготовки

Цифровізація освітнього процесу зумовлює пошук ефективних засобів поєднання традиційних методів навчання з цифровими інструментами. Особливої актуальності це набуває під час навчання англійської мови учнів базової школи, адже вони є активними і самостійними користувачами сучасних технічних засобів, і одночасно потребують найбільшої мотиваційної підтримки у навчанні.

Мета статті – окреслити педагогічні можливості цифрових освітніх платформ у формуванні іншомовної комунікативної компетентності учнів основної школи та визначити основні методичні умови їх використання на уроках англійської мови.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає спілкування іноземними мовами та інформаційно-комунікаційну компетентність як важливі результати навчання (Кабінет Міністрів України, 2020). Іншомовна комунікативна компетентність передбачає володіння мовними засобами та здатність використовувати їх у процесі спілкування. Вона виявляється в умінні розуміти усні й письмові повідомлення, формулювати власні висловлювання, ефективно взаємодіяти з іншими учасниками комунікації. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти увагу приділено рецептивній, продуктивній та інтерактивній діяльності, зокрема онлайн-взаємодії (Council of Europe, 2020). Саме тому цифрові засоби доцільно добирати не за принципом новизни, а відповідно до того, які саме мовленнєві дії виконують учні.

Цифрові освітні платформи та онлайн-інструменти можна умовно класифікувати за їхніми основними дидактичними функціями. До лексичних інструментів належить Quizlet, який можна використовувати для введення й повторення слів; до інтерактивно-тренувальних – Wordwall і LearningApps; до засобів тестування та зворотного зв’язку – Kahoot! і Google Forms. Padlet може підтримувати спільне створення дописів та обмін думками, Canva і Genially –

підготовку візуальних і мультимедійних матеріалів, а Google Classroom – організацію навчальних матеріалів і завдань. Інструменти генеративного штучного інтелекту, зокрема ChatGPT, можуть допомагати в моделюванні діалогів, підготовці додаткових вправ і поясненні мовного матеріалу. Такий поділ є функціональним, оскільки можливості окремих сервісів можуть перетинатися.

У той самий час використання цифрового ресурсу саме по собі не гарантує розвитку комунікативної компетентності. Важливо, щоб виконання вправи було пов'язано з конкретною навчальною метою, а відпрацювання мовної форми переходило в осмислене використання мови. Наприклад, після повторення тематичної лексики в Quizlet учні можуть скласти діалог, описати власний досвід або розв'язати комунікативну проблему. Після тренувальної вправи у Wordwall доречно запропонувати парну роботу, у якій учні використають відповідні слова й конструкції для обміну інформацією.

Аналіз практики використання цифрових засобів показує, що їх застосування у навчальному процесі має бути методично обґрунтованим, а також передбачає дотримання кількох умов:

- чітке визначення мети завдання;
- відповідність віковим та мовним можливостям учнів;
- активна участь кожного учасника;
- поєднання індивідуальної, парної та групової роботи;
- наявність зворотного зв'язку;
- доступність технічних засобів;
- доцільне чергування цифрової та безекранної діяльності.

Огляд досліджень інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у шкільну освіту вимагає узгодження даних технологій із навчальними цілями, мотивацією учасників та педагогічною підготовкою вчителя (Msambwa et al., 2024).

Цифрові платформи можуть підтримувати розвиток усіх основних видів мовленнєвої діяльності. Для аудіювання доцільно використовувати аудіо- та відеоматеріали з подальшими завданнями на розуміння змісту. Для читання можна використовувати цифрові тексти з питаннями та пошуком конкретної інформації. Для розвитку писемних навичок підійдуть спільні дошки, короткі повідомлення та творчі продукти. Щодо говоріння, то тут актуальними залишаються рольові ситуації, парні діалоги та усні презентації. Лексичні та граматичні вправи мають слугувати підготовчим етапом до таких завдань, а не замінювати комунікативну практику.

Прикладом комплексного використання інструментів може бути урок у 7 класі за темою «Travelling». На початку заняття вчитель пропонує коротку вікторину в Kahoot! для актуалізації попередніх знань і підвищення мотивації учнів. Далі діти повторюють тематичну лексику за допомогою Quizlet, виконують тренувальну вправу у Wordwall, а потім у парах або групах створюють на Padlet рекомендації для мандрівника або план короткої подорожі.

Завершити урок можна самооцінюванням і короткою рефлексією. У цьому прикладі кожен інструмент виконує окрему функцію, а послідовність завдань спрямована від пригадування мовного матеріалу до його використання у змістовній взаємодії.

Окремої уваги потребує використання інструментів штучного інтелекту. Вони можуть бути допоміжним засобом для створення прикладів, адаптації завдань до різних рівнів підготовки та моделювання ситуацій спілкування. Водночас учні мають перевіряти отриману інформацію, критично оцінювати запропоновані відповіді та виконувати власну частину роботи самостійно. UNESCO (Miao & Holmes, 2023) наголошує на необхідності людиноцентричного, безпечного й педагогічно обґрунтованого застосування генеративного штучного інтелекту в освіті.

Висновки. Отже, цифрові освітні платформи можуть розширювати можливості навчання англійської мови учнів основної школи завдяки інтерактивним вправам, мультимедійним матеріалам, спільній роботі та оперативному зворотному зв’язку. Їхній педагогічний потенціал реалізується за умови, що цифрові завдання спрямовані на конкретні результати навчання й передбачають практичне використання мови.

Визначальними чинниками ефективності є відповідність інструменту меті уроку, віковим особливостям учнів і змісту мовленнєвого завдання, а також збалансоване поєднання цифрових та традиційних методів. Перспективою подальших робіт є розробка системи цифрових завдань для уроків англійської мови учнів базової школи і дослідження її педагогічної ефективності.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України. (2020). Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова № 898 від 30 вересня 2020 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF
2. Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Council of Europe Publishing. https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/cefr-companion-volume
3. Msambwa, M. M., Daniel, K., & Lianyu, C. (2024). Integration of information and communication technology in secondary education for better learning: A systematic literature review. Social Sciences & Humanities Open, 10, Article 101203. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.101203
4. Miao, F., & Holmes, W. (2023). Guidance for generative AI in education and research. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693

Освітня підтримка українських учнів з досвідом вимушеного переміщення в польських школах: сучасні практики та розвиток травмочутливого підходу

Костенко Анастасія Романівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність А4.02 «Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))», ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”
***Науковий керівник*:**
Кабанець Марина Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри мовної підготовки, ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”.

Повномасштабна війна Росії проти України спричинила масштабне переміщення українських дітей до європейських країн, зокрема Польщі. У 2025/2026 навчальному році в польських початкових та після початкових школах навчалося 165 815 українських учнів-біженців, які були представлені у 57,8 % польських шкіл, тоді як у 2021/2022 навчальному році цей показник становив 35,7 % (Najwyższa Izba Kontroli, 2026). Такі масштаби зумовлюють необхідність не лише забезпечення доступу до освіти, а й створення умов для адаптації та повноцінної участі учнів у шкільному житті.

Адаптація до польської школи може ускладнюватися недостатнім володінням польською мовою, зміною освітнього та соціального середовища, сімейними обставинами, а для частини дітей ускладненнями стали досвід війни, втрати, розлуки та невизначеность. Franczak і Lutz (2024) зазначають, що зміни сімейних і шкільних повсякденних практик, пов’язані з війною, можуть впливати на навчальну діяльність і соціально-емоційне благополуччя українських учнів. Водночас українські діти не є однорідною групою. Дослідження Wiśniewska-Szeplewicz et al. (2026) засвідчує відмінності їхнього досвіду залежно від характеру пережитих подій, міграційного досвіду та індивідуальних особливостей. Отже, досвід вимушеного переміщення не може автоматично ототожнюватися з психологічною травмою, а підтримка має враховувати індивідуальні потреби дитини.

Польська система освіти сформувала низку механізмів підтримки українських учнів. У 2022-2025 рр. органам місцевого самоврядування було передано понад 7,8 млрд злотих із Fundusz Pomocy на додаткові освітні завдання, пов’язані з навчанням дітей з України. У школах застосовувалися додаткові заняття з польської мови, підготовчі класи, допомога україномовних працівників і міжкультурних асистентів, психолого-педагогічна підтримка та інтеграційні заходи (Najwyższa Izba Kontroli, 2026). Після запровадження з 1 вересня 2024 р. обов’язкового навчання для дітей шкільного віку з України їхня присутність у польських школах зросла. Водночас NIK зафіксувала окремі організаційні

труднощі, зокрема помилки під час зарахування учнів до класів, проблеми з організацією додаткових занять з польської мови та підготовчих класів.

Подальший розвиток підтримки передбачено урядовою програмою «Przyjazna szkoła» на 2025-2027 рр., яка охоплює дітей і молодь з досвідом міграції або вимушеного переміщення. Програма передбачає підтримку асистентів, професійний розвиток педагогів, добробут шкільної спільноти та індивідуалізацію роботи з учнями (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2025). Подібні напрями реалізуються за підтримки UNICEF, зокрема у сфері вивчення польської мови, психосоціальної підтримки, підготовки педагогів та міжкультурної допомоги (UNICEF, 2024, 2025a, 2025b).

Водночас наявність відповідних механізмів не забезпечує однакової практики в усіх школах. У дослідженні Ćwirynkało et al. (2024), проведеному за участю 684 польських учителів, педагоги загалом оцінювали власні компетентності роботи з українськими учнями як достатні, хоча результати відрізнялися залежно від рівня освіти та типу місцевості. Натомість Nazaruk et al. (2026), дослідивши досвід 359 учителів початкових шкіл, встановили, що 83 % респондентів спостерігали в українських учнів емоційні, освітні або навчально-виховні труднощі. Серед основних форм підтримки названо додаткові заняття з польської мови, інтеграційні заходи, залучення українських учителів, україномовних працівників та культурних асистентів. Отже, мовна й міжкультурна підтримка має значення не лише для комунікації, а й для адаптації та формування довіри між учнем, родиною і школою.

У цьому контексті травмочутливий підхід може розглядатися як напрям подальшого розвитку освітньої підтримки. Lembke et al. (2024), проаналізувавши 41 публікацію та 17 концепцій травмочутливих шкіл, визначають його як комплексний підхід, що охоплює професійну компетентність працівників, організацію шкільного середовища та педагогічну практику. Його основою є безпечне й передбачуване середовище, зрозумілі правила, стабільна взаємодія з педагогами, доступ до допомоги та, за потреби, спеціалізованої підтримки. Водночас автори наголошують на обмеженості доказової бази щодо ефективності окремих концепцій, що зумовлює потребу в подальшому оцінюванні їх результативності.

Практичні рекомендації для польського контексту представлено Fridrikh (2022) та Rowiński (2026a–d). Вони охоплюють організацію травмочутливого класу, професійну підготовку педагогів, роботу з учнями та батьками, психоосвіту й ситуаційні матеріали. Важливим компонентом є індивідуалізація підтримки: адаптація освітніх вимог і завдань, гнучкий темп роботи, можливість коротких перерв, мовна підтримка та залучення спеціалістів за потреби. Водночас учитель не має встановлювати психологічний діагноз, а повинен створювати безпечні умови, спостерігати за змінами у функціонуванні учня, підтримувати комунікацію та за необхідності залучати фахівців.

Таким чином, травмочутливий підхід безпосередньо пов’язаний з індивідуалізацією освітнього процесу. Вона стосується не лише складності

завдань, а й темпу навчання, способів подання інформації, мовної підтримки, організації перерв і педагогічної комунікації. Важливою є також взаємодія з родиною та спеціалістами, оскільки освітня адаптація залежить від індивідуального, сімейного й соціального контексту дитини.

Висновок

Польська система освіти вже має розвинений комплекс механізмів підтримки українських учнів, що охоплює мовну, освітню, психологічну та міжкультурну допомогу. Водночас дані NIK та дослідження польських педагогів свідчать про збереження організаційних, мовних і педагогічних труднощів та нерівномірність реалізації підтримки. Травмочутливий підхід може стати напрямом подальшого розвитку цієї системи за умови посилення підготовки педагогів, індивідуалізації навчання, мовної та міжкультурної підтримки, взаємодії з родинами й спеціалістами та оцінювання результативності практик. При цьому досвід вимушеного переміщення не слід автоматично ототожнювати з психологічною травмою, оскільки потреби українських учнів є індивідуальними та неоднорідними.

Список використаних джерел

1. Ćwirynkało, K., Parchomiuk, M., Bartnikowska, U., Antoszewska, B., & Barzykowski, K. (2024). Assessing Polish teachers' competencies in working with Ukrainian refugee students: A comparative study across different contexts. *International Journal of Intercultural Relations, 101*, Article 102005. https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.102005
2. Franczak, I. B., & Lutz, A. C. (2024). Kids in limbo: War, uncertainty, and the school experiences of Ukrainian refugee students in Poland. *Sociological Forum, 39*(4), 413–426. https://doi.org/10.1111/socf.13022
3. Fridrikh, A. (2022). *Creating a trauma-sensitive classroom for Ukrainian refugee students in Poland*. https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1740/1770
4. Lembke, E. J., Linderkamp, F., & Casale, G. (2024). Trauma-sensitive school concepts for students with a refugee background: A review of international studies. *Frontiers in Psychology, 15*, Article 1321373. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1321373
5. Ministerstwo Edukacji Narodowej. (2025). *Rządowy program wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Przyjazna szkoła" w latach 2025–2027*. https://www.gov.pl/web/edukacja/rzadowy-program-wyrownywania-szans-edukacyjnych-dzieci-i-mlodziezy-przyjazna-szkola
6. Najwyższa Izba Kontroli. (2026, June 3). *NIK o realizacji prawa do nauki dzieci z Ukrainy w polskich szkołach*. https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-realizacji-prawa-do-nauki-dzieci-z-ukrainy-w-polskich-szkolach.html
7. Nazaruk, S., Ruszkowska, M., Budnyk, O., Dąbrowska, I., & Sokołowska, B. (2026). Experiences of the Polish teachers of primary schools in working with war refugee students from Ukraine: Selected problems, limitations and implications for

pedagogical practice. *Education 3–13, 54*(3), 623–636. https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2336968
8. Rowiński, T. (2026a). *Przyjazna szkoła: Wspieranie dzieci i młodzieży z objawami traumy i PTSD. Praktyczny przewodnik dla nauczycieli pracujących z uczniami z objawami traumy i PTSD, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży z Ukrainy*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. https://ibe.edu.pl/files/BIBLIOTEKA/przyjazna-szkola/rowinski-praktyczny-przewodnik-dla-nauczycieli-trauma-PTSD.pdf
9. Rowiński, T. (2026b). *Wspieranie dzieci i młodzieży z objawami traumy i PTSD: Materiały ćwiczeniowe dla nauczycieli. Karty sytuacyjne*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. https://ibe.edu.pl/files/BIBLIOTEKA/przyjazna-szkola/rowinski-karty-sytuacyjne-trauma-ptsd.pdf
10. Rowiński, T. (2026c). *Wspieranie dzieci i młodzieży z objawami traumy i PTSD: Praktyczny materiał do bezpośredniej pracy z uczniami*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. https://ibe.edu.pl/files/BIBLIOTEKA/przyjazna-szkola/rowinski-praktyczny-material-trauma-ptsd.pdf
11. Rowiński, T. (2026d). *Wspieranie dzieci i młodzieży z objawami traumy i PTSD: Psychoedukacja i rozmowa z rodzicami o migracji wojennej*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. https://ibe.edu.pl/files/BIBLIOTEKA/przyjazna-szkola/rowinski-psychoedukacja-trauma-ptsd.pdf
12. UNICEF. (2024). *Creating classrooms that are responsive to the mental health needs of learners, including refugees (Poland)*. https://www.unicef.org/documents/creating-classrooms-are-responsive-mental-health-needs-learners-including-refugees-poland
13. UNICEF. (2025a, January 24). *UNICEF and Ministry of National Education sign 2025 work plan to support the education of refugee children from Ukraine*. https://www.unicef.org/eca/press-releases/unicef-and-ministry-national-education-sign-2025-work-plan
14. UNICEF. (2025b, January 29). *Educational integration of refugee children in Polish schools: Where do we stand after the introduction of compulsory schooling?* https://www.unicef.org/eca/press-releases/educational-integration-refugee-children
15. Wiśniewska-Szeplewicz, D., Stanisławska-Kubiak, M., Andrusiewicz, M., Katolyk, H., Stanisławska, M., Malak, R., & Mojs, E. (2026). Identifying risk profiles in war-affected children and adolescents: Implications for trauma-informed care. *International Journal of Social Psychiatry*. https://doi.org/10.1177/00207640261433234

Потенціал уроків літературного читання у формуванні емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти

Юрцунь Ольга Миколаївна, здобувач вищої освіти бакалаврського рівня
Факультет пелагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна
Науковий керівник:
Подановська Галина Володимирівна, к. п. н., доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Сучасна початкова освіта спрямована не лише на засвоєння учнями системи знань, а й на розвиток особистості, здатної усвідомлювати власні почуття, розуміти емоційні стани інших людей, конструктивно взаємодіяти з оточенням і відповідально діяти в різних життєвих ситуаціях. Важливість такого розвитку відображено в Державному стандарті початкової освіти (2018), відповідно до якого спільними для всіх ключових компетентностей є, зокрема, уміння конструктивно керувати емоціями, висловлювати власну думку, критично мислити, приймати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати з іншими. Окреслені вміння безпосередньо пов'язані з розвитком емоційного інтелекту, який є важливою передумовою емоційного благополуччя дитини, її успішної соціалізації та побудови доброзичливих міжособистісних взаємин.

Ця тема набуває особливої уваги в реаліях сьогодення. Діти зростають в умовах воєнного стану, постійної тривоги та великого обсягу інформаційного шуму, що щодня надходить на них із різних сторін. Тому важливо навчити учнів не втрачати самоконтроль у тривожних ситуаціях, відчувати чужий біль і пропонувати свою допомогу. Тому соціально-емоційне навчання дедалі активніше входить у практику закладів освіти.

Молодший шкільний вік – сенситивний період для розвитку емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти. Саме тоді дитина вчиться розрізняти емоції, підбирати для них слова та шукати причини власного настрою. Чернова І. та Скляр І. (2024) стверджують, що «формування емоційного інтелекту являє собою комплексний багатоетапний процес, що триває впродовж всього життя». Значний потенціал для цього мають уроки літературного читання. Як зазначають Вірста С., Жалко Т., Гончарук О. (2022), «формування світогляду школяра, його уміння орієнтуватися в реальному житті неможливе без дитячої літератури, завдяки якій глибше сприймається внутрішній світ людини, її почуття, вчинки, мотиви поведінки, ставлення до інших і природи». Учень разом із героями радіє, хвилюється чи сумує, міркує над мотивами їхніх вчинків і порівнює їхні почуття зі своїми.

На уроці літературного читання дитина має справу з конкретними життєвими ситуаціями, представленими через художні образи. Герой може

боятися, радіти, заздрити, хвилюватися, помилятися, ображатися, допомагати комусь іншому або намагатися виправити власну помилку. Завдяки цьому дитина отримує можливість побачити емоцію в контексті події. Важливу роль у розвитку емоційного інтелекту відіграють методичні прийоми, що спонукають учнів прогнозувати зміст твору, творчо продовжувати його, по-новому осмислювати образи персонажів та пов'язувати події тексту з власним досвідом. Ефективним доповненням до такої роботи є «Словник емоцій» і «Щоденник емоцій», які допомагають дітям розширювати словниковий запас для позначення почуттів та емоційних станів (Підгурська, 2026).

Особливо важливий емпатичний потенціал художнього твору. Учень початкової школи може одночасно спостерігати за героєм і певною мірою ідентифікувати себе з ним. Фурман О. (2021) вважає, що «саме через мистецтво літературного слова, залучення дитини до світу книги, глибокий аналіз текстової інформації (як художньої, так і науково-навчальної) формується емоційно-чуттєвий досвід школяра».

Для того, щоб емоційний потенціал художнього твору справді реалізувався, недостатньо лише ставити запитання про почуття героя після прочитання. Доцільно організовувати роботу поступово: спочатку розпізнати емоційну ситуацію і дійти до пошуку конструктивної поведінки (рис. 1).

Рис. 1. Модель роботи з художнім текстом

Перший етап «Читаю» передбачає уважне ознайомлення з текстом. Учень має помітити ситуації, у яких змінюється емоційний стан героя. Тут доцільним є прийом, коли після читання діти шукають у тексті слова, вислови, вчинки, які допомагають зрозуміти, що переживає персонаж.

На етапі «Відчуваю» дитина називає емоцію й співвідносить її з власним досвідом, наприклад: «Чи доводилося тобі почуватися так само?», «Що могло б

допомогти тобі в такій ситуації?». Важливо при цьому не вимагати від дитини розповідати особисті переживання, якщо вона цього не бажає. Порівняння можна здійснювати й через уявну ситуацію: «Як би ти почувався на місці героя?».

Третій етап «Аналізую» спрямований на встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Учні з'ясовують, чому виникла певна емоція, як вона вплинула на поведінку персонажа, які наслідки такої емоційної поведінки. Саме тут доцільно використовувати запитання «Чому так сталося?», «Що змінилося?», «Що стало причиною?», «Що могло б відбутися, якщо герой би вчинив інакше?».

Четвертий етап «Практикую» допомагає перейти від аналізу до практичного застосування. Дитина пропонує інший спосіб поведінки героя, придумує продовження подій, інсценізує ситуацію або пояснює, як отриманий досвід може бути використаний у реальному житті. Запропоновану модель можна реалізовувати за допомогою доступних для учнів прийомів. Їх доцільно добирати відповідно до того, який елемент емоційного інтелекту необхідно активізувати (див. табл. 1).

Таблиця 1. Прийоми роботи з художнім текстом для формування емоційного інтелекту

Етап	***Дія учня***	***Прийом***	***Приклад запитання***	***Компонент емоційного інтелекту***
Читаю	Помічає емоційно важливі ситуації	«Емоційний детектив»	«Де в тексті ми бачимо, що герой хвилюється?»	Розпізнавання емоцій
Відчуваю	Визначає переживання героя та власну реакцію	«На місці героя»	«Як би ти почувався в цій ситуації?»	Емпатія
Аналізую	Встановлює причини й наслідки емоцій	«Ланцюжок емоцій»	«Що стало причиною такого почуття?»	Розуміння емоцій
Аналізую	Аналізує зв'язок між емоцією та поведінкою	«Емоційний термометр»	«Коли емоція стала настільки сильною, що вплинула на вчинок?»	Усвідомлення емоційного стану
Практикую	Шукає конструктивний варіант поведінки	«А як інакше?»	«Що міг зробити герой, щоб розв'язати проблему?»	Саморегуляція
Практикую	Переносить досвід твору в життєву ситуацію	Рольова гра або інсценізація	«Як можна було б поговорити з другом?»	Соціальні навички

Важливо, що ці прийоми не потребують складної підготовки або значної кількості додаткових матеріалів. Їх можна реалізувати під час бесіди, у парній чи груповій роботі, рольовій грі, інсценізації або короткій письмовій рефлексії. Потрібно уникати нав'язування правильної відповіді. Завдання вчителя полягає не в тому, щоб змусити всіх погодитися з однією оцінкою, а в тому, щоб навчити

обґрунтовувати власне ставлення, слухати позицію іншого та помічати зв'язок між емоціями, думками й поведінкою. У такій ситуацій вчитель виступає модератором, організатором емоційного діалогу, у якому кожен учень має можливість висловити власну думку та почути думки інших учнів. Обговорення вчинків і переживань персонажів допомагає дітям усвідомити, що одна й та сама ситуація може викликати різні емоції та сприйматися по-різному.

Отже, потенціал уроків літературного читання у формуванні емоційного інтелекту полягає передусім у можливості поєднати читацьке сприймання з емоційним і соціальним досвідом дитини. Художній текст дає учневі змогу спостерігати за емоційними станами, встановлювати причини, розуміти мотиви вчинків персонажів, співпереживати їм та прогнозувати наслідки певної поведінки. Таким чином, за умови цілеспрямованої роботи з емоціями персонажів урок літературного читання стає середовищем, у якому дитина вчиться краще розуміти себе та інших, співпереживати, аналізувати власні й чужі вчинки та знаходити конструктивні способи взаємодії.

Список використаних джерел

1. Вірста, С., Жалко, Т., & Гончарук, О. (2022). Формування емоційного інтелекту на уроках літературного читання в початковій школі. *Інноватика у вихованні*, (15), 164–172. https://doi.org/10.35619/iiu.vli15.442
2. Кабінет Міністрів України. (2018, 21 лютого). *Державний стандарт початкової освіти* (Постанова № 87). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text
3. Підгурська, В. (2026). Педагогічний потенціал уроків читання у розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів. У *Priorities for Ensuring the Quality of Pedagogical and Psychological Education in the EU Countries and Ukraine* (с. 110–115). Рига.
4. Фурман, О. (2021). Формування емоційного інтелекту учнів початкової школи засобом літературного читання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2*(77), 69–73. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-2.13
5. Чернова, І., & Скляр, І. (2024). Формування емоційного інтелекту на заняттях з літератури. *Grail of Science*, (35), 294–300. https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.053

Секція: Журналістика та соціальні комунікації

Тенденції та функціонально-жанрові особливості сучасного спортивного онлайн-медіа

(на матеріалах моніторингу інтернет-порталу Sport.ua)

Новікова Марія Вячеславівна, здобувачка вищої освіти бакалаврського рівня
Навчально-науковий інститут журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ,
Україна

Анотація. У роботі досліджено особливості контенту українського спортивного онлайн-медіа Sport.ua. Об'єктом аналізу обрано матеріали, опубліковані на сайті в період із 27 квітня по 27 травня 2026 року. Актуальність теми зумовлена активним розвитком спортивної онлайн-журналістики та змінами у способах подання спортивної інформації в цифровому середовищі. Особливу увагу приділено структурі порталу, інтенсивності публікацій, жанровому й тематичному наповненню, а також мовно-стилістичним особливостям матеріалів.

Ключові слова: спортивна журналістика, онлайн-медіа, Sport.ua, медіамоніторинг, таблоїдизація, беттинг, спортивний медіадискурс.

Вступ. Спортивна онлайн-журналістика є окремим сегментом цифрового медіапростору, для якого характерні оперативність, тематична спеціалізація та використання різних форматів подання інформації. П. Локшин, В. Грисюк та М. Єфімова зазначають, що спортивна журналістика має власні засоби, технології, форми, жанри й інструменти, тому способи створення та поширення спортивного контенту становлять окремий напрям медіадосліджень [1, с. 30].

Мета дослідження – проаналізувати структуру, тематичні пріоритети, інтенсивність публікацій та жанрові й мовно-стилістичні особливості Sport.ua на основі проведеного моніторингу.

Методи дослідження. У роботі використано метод моніторингу для збору матеріалів Sport.ua за період із 27 квітня по 27 травня 2026 року та якісно-кількісний контент-аналіз для визначення обсягу, тематики, жанрових і мовно-стилістичних особливостей публікацій.

Основна частина. Sport.ua – український мультиспортивний інтернет-портал, заснований у 2003 році. Т. Плеханова та С. Деркач визначають його як загальноспортивне, або універсальне, онлайн-видання, що охоплює значну кількість видів спорту [2, с. 249].

На сайті представлено 15 основних спортивних рубрик: футбол, бокс, теніс, баскетбол, Формула 1, хокей, волейбол, футзал, біатлон, MMA/UFC, гандбол, кіберспорт, покер, снукер та Олімпійські ігри. Вони, своєю чергою, поділяються

на підрубрики, присвячені окремим чемпіонатам, турнірам, клубам і спортсменам. Найбільш розгалуженою є футбольна рубрика.

Таблиця 1. Структура рубрикації контенту та тематичні напрями порталу Sport.ua

Основна рубрика	Підрубрики / Турнірні напрями	Характер контенту та пріоритет
Футбол (1-й пріоритет)	УПЛ, Кубок України, Ліга чемпіонів, Ліга Європи, топ-чемпіонати (Англія, Іспанія, Німеччина, Італія), ЧС-2026, Олімпіада	Новини, LIVE-трансляції, огляди матчів, трансфери, прогнози, аналітика
Бокс (2-й пріоритет)	WBA, WBC, WBO, IBF (професійний бокс)	Оперативні репортажі, відео боїв, підготовка Усика, прогнози
Теніс (3-й пріоритет)	Grand Slam (Roland Garros, Wimbledon, US Open, Australian Open), ATP, WTA, ITF, Кубок Біллі Джин Кінг	Результати, розклади, матчі українських тенісисток (Світоліна, Костюк)
Інші види спорту (4–15 пріоритет)	Баскетбол (НБА), Хокей (НХЛ, ЧС), Ф1, Біатлон, ММА, Кіберспорт (CS2), Покер, Снукер	Новини турнірів, огляди матчів, специфічні комерційні/партнерські матеріали

Крім новин, на Sport.ua є персоналізована стрічка новин (для авторизованих користувачів) матч-центр із LIVE-результатами, відео, прогнози, спортивний календар та окремі розділи, пов’язані зі ставками. На сайті також регулярно з’являються партнерські матеріали букмекерських брендів.

Динаміка публікацій

Моніторинг показав, що кількість матеріалів значною мірою залежить від спортивного календаря. Найбільше публікацій виходить у футбольній рубриці. Так, 26 травня було зафіксовано 230 матеріалів. Для порівняння: у день старту Roland Garros у рубриці «Теніс» вийшло 14 матеріалів, а під час боксерських подій кількість публікацій могла становити близько 30.

Таблиця 2. Інтенсивність публікацій за видами спорту (моніторинг 27.04–27.05.2026)

Вид спорту	Зафіксована к-сть/день	Характер показника	Місячний обсяг (орієнт.)	Укр. атлети
Футбол	~230 (26.05.2026)	Зафіксований максимум	~3000–6900+	Так (Шахтар, Динамо, збірна)
Бокс	~30	Піковий день (бій Усика)	~200–400	Так (Усик – ключова фігура)
Формула 1	До 21	Нерівномірний (пік у Гран-прі)	~100–200	Ні

Продовження табл. 2

Вид спорту	Зафіксована к-сть/день	Характер показника	Місячний обсяг (орієнт.)	Укр. атлети
Теніс	~14	Зафіксований максимум	~200–350	Так (Світоліна, Костюк та ін.)
Хокей	~14	Піковий день (ЧС + НХЛ)	~150–300	Так (збірна України, НХЛ)
Баскетбол	~12 (середнє)	Стабільний (плей-оф НБА)	~300–400	Так (Скапінцев)
Кіберспорт	~11	Стабільний турнірний потік	~100–200	Частково (укр. гравці CS2)
Волейбол	~11	Залежно від турнірів	~80–200	Так (збірні України)
MMA / UFC	1–7	Залежно від турнірів UFC	~30–100	Ні
Покер	2–7	Комерційно-партнерський	~60–150	Ні
Снукер	1–6	Пік під час ЧС	~30–100	Ні
Біатлон	3	Мінімальний (поза сезоном)	~10–30	Так (збірна України)
Гандбол	1–2	Типовий низький потік	~20–50	Так (збірна України)

Тематично-географічний аналіз засвідчив розподіл матеріалів за такими векторами: внутрішній український спорт складає близько 45% (УПЛ, Кубок України, змагання збірних), міжнародний контент топ-ліг (АПЛ, Ла Ліга, НБА, НХЛ) – ~30%, великі міжнародні турніри (Roland Garros, ЧС з хокею, ЧС-2026) – ~15%, спорт у контексті війни та суспільства – ~5%, беттинг та партнерський контент – ~5%.

Жанрові особливості

У Sport.ua переважають короткі оперативно-інформаційні матеріали. Приблизно 40% становлять новинні замітки та короткі репортажі, ще близько 20% – анонси онлайн-трансляцій. В. Тарасюк зазначає, що розвиток цифрових та інтернет-технологій посилює оперативність спортивних медіа й сприяє активнішому використанню інформаційних жанрів, тоді як аналітичні представлені меншою мірою [3, с. 53]. Результати моніторингу Sport.ua показують подібну тенденцію.

Таблиця 3. Жанровий розподіл публікацій порталу Sport.ua

Жанр / Формат	Частка (%)	Характерні риси та приклади матеріалів
Новинна замітка / Репортаж	~40%	Оперативні факти, короткий текст, результати матчів УПЛ, перемоги Усика
Онлайн-трансляція / Анонс	~20%	Формат «де дивитись + прогноз», висока SEO-орієнтованість
Фото-матеріал / Фотогалерея	~15%	Акцент на візуальний контент, оціночні та емоційні заголовки
Відеоогляд / Відео голів	~10%	Відео-картки з коротким описом голів АПЛ, УПЛ, оглядів боїв
Аналітична стаття	~8%	Авторська думка, аналіз (напр. «5 причин, чому Усик... був не найкращою версією»)
Ексклюзивне інтерв'ю	~5%	Пряма мова, помітка «Ексклюзив» (напр. інтерв'ю з Р. Дегтярьовим)
Прогноз / Ставки	~5%	Беттинг-орієнтовані анонси матчів (напр. Астон Вілла – Ліверпуль)
Спецпроект / Партнерський	~4%	Брендовані матеріали (напр. серія «Стадіони ЧС-2026» від betking)
Огляд туру / Підсумки	~3%	Розширені статистичні підсумки турів УПЛ, Кубка України

Ще одна особливість Sport.ua – використання таблоїдних прийомів у частині матеріалів. О. Почапська серед основних складників таблоїдизації називає скандал, сенсацію та розвагу [4, с. 413].

На Sport.ua такі ознаки найчастіше помітні у фотоматеріалах і публікаціях розважального характеру. Наприклад, у заголовках використовують емоційно забарвлену лексику та акцентують увагу на зовнішності героїв: «Красуня-журналістка з українського футболу підкорила мережу», «Найефектніші дівчата збірної Англії», «Зірку Барселони спіймали за жаркими обіймами». Трапляються й окличні конструкції, наприклад «Нестримна Еліна!».

М. Чадюк розглядає подібні мовні засоби як ознаки клікбейтності. Дослідниця виділяє засоби створення інформаційної неповноти та інтенсифікатори, а також звертає увагу на використання знаків оклику, узагальнень, наказових форм і кліше [5, с. 263]. Отже, в заголовках Sport.ua можна простежити окремі прийоми, характерні для клікбейтної подачі.

Воєнний контекст та комерційний контент

Упродовж моніторингового місяця найбільший редакційний резонанс отримали такі події: чотирирічне відсторонення Михайла Мудрика через допінгову справу (29 квітня), бій Олександра Усика з Ріко Верховеном у Гізі (23 травня), фінал Кубка України та завершення сезону УПЛ, старт Roland Garros 2026 та масштабна серія матеріалів «Стадіони ЧС-2026».

Повномасштабна війна вплинула і на тематику спортивної журналістики. Н. Яструмб зазначає, що сьогодні вона виходить за межі повідомлень лише про змагання та результати, а спортивний контент включається в ширший суспільний контекст [6, с. 455]. Подібну тенденцію простежуємо і в діяльності

Sport.ua. У шапці сайту розміщено банер із закликом підтримки ЗСУ, а також періодично публікуються матеріали про загиблих спортсменів-захисників (наприклад, про загибель під Бахмутом ексгравця дублей «Карпат» і «Оболоні» та загибель 21-річного призера ЧЄ на Сумщині). Натомість мовна політика порталу залишається дуалістичною: зберігається паралельна функціональність української та російської версій сайту.

Окрему частину контенту становлять матеріали, пов'язані з беттингом. На сайті є розділи «Ставки», «Школа ставок», «Казино», а також партнерські матеріали букмекерських брендів. Це показує, що поряд із журналістським контентом у структурі Sport.ua помітне місце займає комерційний.

Висновки. Моніторинг Sport.ua показав, що найбільше матеріалів портал публікує про футбол. Кількість публікацій змінюється залежно від спортивного календаря і помітно зростає під час важливих матчів та турнірів.

У жанровому плані переважають короткі інформаційні матеріали та анонси трансляцій, тоді як аналітичних публікацій та інтерв'ю значно менше. У частині заголовків і фотоматеріалів простежуються ознаки таблоїдизації та клікбейтності.

Редакція поєднує висвітлення комерційно привабливих тем (системний беттинг-контент, партнерські спецпроекти) із виконанням суспільної функції в умовах війни (постійна інформаційна підтримка ЗСУ, меморіальні матеріали про загиблих атлетів).

Список використаних джерел

1. Локшин П. С., Грисюк В. П., Єфімова М. П. Особливості спортивної журналістики в Україні: історія становлення, проблеми та основні тенденції розвитку. *Обрії друкарства*. 2024. № 1 (15). С. 30–40. DOI: 10.20535/2522-1078.2024.1(15).297736. URL: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/70767 (дата звернення: 07.10.2026).
2. Плеханова Т. М., Деркач С. В. Новинна спортивна онлайн-журналістика: історія, сьогодення, тенденції розвитку. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 53. С. 248–250. URL: https://web.archive.org/web/20220125171606/http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF%2FNzizh_2013_53_52.pdf (дата звернення: 07.10.2026).
3. Тарасюк В. Ю. Сучасні тенденції розвитку спортивної журналістики України (на прикладі інтернет-видань). *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2023. № 2 (54). С. 48–55. DOI: 10.32840/cpu2219-8741/2023.2(54).6. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1191b86e-757a-42b6-a470-0eb67966c66f/content (дата звернення: 07.10.2026).
4. Почапська О. Скандал — сенсація — розвага: ідеологія таблоїдизації сучасної преси (за матеріалами видання «The Times»). *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*. 2013. Вип. 38. С. 413–418. URL:

file:///C:/Users/%D0%BD%D1%80/Desktop/5403-10601-1-PB.pdf (дата звернення: 07.10.2026).
5. Чадюк М. О. Мовні засоби клікбейтності ютуб-новин. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2025. Вип. 2 (105). С. 259–271. DOI: 10.35433/philology.2(105).2025.259-271. URL: https://philology.visnyk.zu.edu.ua/article/view/345982 (дата звернення: 07.10.2026).
6. Яструмб Н. В. Спортивна журналістика України та Європи в умовах сучасних воєнних і соціальних трансформацій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2026. Т. 37 (76), № 1, ч. 2. С. 454–459. DOI: 10.32782/2710-4656/2026.1.2/66. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2026/1_2026/part_2/68.pdf (дата звернення: 07.10.2026).

Збірник наукових праць

2-ї Міжнародної студентської наукової конференції

«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

13-14 жовтня 2026р.

м. Миколаїв, Україна

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №8621 від 21.04.2026

Організаційний комітет може не погоджуватися з точкою зору авторів.
Автори несуть відповідальність за правильність тексту тез.

https://science-vector.com/
e-mail: info@science-vector.com